

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YARDIM TEHLİKESİ ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

ABDÜL HALİM ÖZKAN

DOKTORA TEZİ

İş Güvenliği Anabilim Dalı

İş Güvenliği Programı

DANIŞMAN

Prof. Dr. Gökçen Alev ÇİFTÇİOĞLU

EŞ-DANIŞMAN

Dr. Burçin Hülya GÜZEL

İSTANBUL, 2023

MARMARA UNIVERSITY
INSTITUTE FOR GRADUATE STUDIES
IN PURE AND APPLIED SCIENCES

CHARITY HAZARD
SCALE DEVELOPMENT STUDY

ABDÜL HALİM ÖZKAN

726420001

Ph.D. THESIS

Department of Occupational Safety

Thesis Supervisor

Prof. Dr. Gökçen Alev ÇİFTÇİOĞLU

Thesis CO- Supervisor

Dr. Burçin Hülya GÜZEL

ISTANBUL, 2023

TEŞEKKÜR

Akademik çalışma hayatının sadece biraz zaman ayırarak yaşanamayacağını bana yaşayarak öğreten ve desteğini her zaman hissettiren danışmanım Prof. Dr. Gökçen Alev Çiftçioğlu hocama saygılarımı sunar, yürüdüğüm bu yolu aydınlatmak için harcadığı emeğe teşekkür ederim. Tez çalışması sürecinde karşılaştığım durumlara, farklı açılardan yaklaşım tarzı kazandıran eş danışman Dr. Burçin Hülya Güzel hocama teşekkür ederim. Hayattan zevk almasını bildiği kadar akademik hayatın da güzelliklerini bana gösteren ve beni dünyayı değiştirebileceğimize inandıran Prof. Dr. Oğuz Başol hocama saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

2006 şubat ayında babamı kaybettikten sonra Çanakkale’de Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümü ile tanıdığım, beni hayata bir amaç için geldiğimize inandıran ve “bizim” içimizde bu ateşi yakan manevi babam Dr. Ufuk Hürşat Hüşan hocama saygılarımı sunar, ellerinden öperim.

İstikrarlı bir akademik yaşam için zamanın geri kalanının huzurlu yaşanabilmesi çok değerlidir. Tüm hayatımı renklendirmelerinin yanında sevgi ve desteklerini hep hissettiğim canım kızım Zeynep ve hayat arkadaşım Hatice Hanım’a sevgi, saygı ve içten bağlılıklarımı sunarım.

Bu yaşa kadar hala okumama sitem etseler de bana insanlığın merhametli, sevecen ve şefkatli yüzünü en yüksek seviyede hissettiren canım annem Emel Özkan ve biraderim Deniz Ahlas Özkan’a sevgilerimi sunarım.

Son olarak; “Baba, ben doktor oldum.”

“*Korkma*” (İstiklal Marşı)

“*Oku*” (Kur’an-ı Kerim)

Abdül Halim ÖZKAN

2023, İstanbul

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
YENİLİK BEYANI.....	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
1. Giriş.....	1
1.1 Yardım Tehlikesi	2
1.2 Araştırmanın Amacı.....	4
1.3 Araştırmanın Önemi	5
2. Yöntem.....	6
2.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	6
2.2 Araştırmanın Kısıtları	6
2.3 Veri Toplama Amacı	7
2.4 Verilerin Analizi	9
2.5 Etik İzin.....	9
3. Bulgular.....	10
3.1 Yapının Geçerliği.....	10
3.2 Güvenirlilik	16
3.3 Demografik Bulgular	19
4. Sonuç.....	39
KAYNAKLAR.....	41
EKLER	46
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ÖZET

YARDIM TEHLİKESİ ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

İnsanların proaktif düşüncelerini sağlayan güvenlik kültürü, Türkiye’de henüz gelişmekte olan bir kavramdır. Afet yönetimi açısından bakıldığında, güvenlik kültürü kavramı risk yönetimi safhasının uygulanmasını kapsayan bir kültür oluşumunu sağlamaktadır. Bu nedenle yardım tehlikesi kavramının güvenlik kültürüne ciddi bir tehdit oluşturduğunu söylemek mümkündür. Böylece yardım tehlikesi kavramı hem iş sağlığı ve güvenliği hem de acil yardım ve afet yönetimi alanlarında güvenlik kültürü oluşumunda büyük öneme sahip olmaktadır. Bu bağlamda mevcut araştırma yardım tehlikesi kavramı için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirme çalışması gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Türkiye genelinde farklı şehirlerde ikamet eden ve farklı alanlarda çalışan 532 katılımcıyla gerçekleştirilen analizler sonucunda; ölçekte bulunan maddelerin faktör yükleri 0,51 ile 0,95 arasında değişmekte ve açıklanan toplam varyans %63,244 olarak hesaplanmaktadır. Gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre yardım tehlikesi ölçeği 3 faktör ve 10 maddeden oluşmaktadır ($X^2/sd=2,346$, RMSEA: 0,050, SRMR: 0,048, NFI: 0,97, NNFI: 0,97, CFI: 0,98, GFI: 0,97, AGFI: 0,95). Ölçeğin içsel tutarlığı 0,758 olarak hesaplanmıştır ve madde-toplam korelasyonlarının 0,318 ile 0,554 arasında değiştiği görülmüştür. Sonuç olarak analizler, geliştirilen yardım tehlikesi ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yardım Tehlikesi, Güvenlik Kültürü, İş Güvenliği, Afet Yönetimi, Geçerlik, Güvenirlik.

ABSTRACT

CHARITY HAZARD SCALE DEVELOPMENT STUDY

Safety culture, which enables people to think proactively, is an emerging concept in Turkey. From the perspective of disaster management, the concept of safety culture provides the formation of a culture that covers the implementation of the risk management phase. Therefore, it is possible to say that the concept of Charity Hazard poses a serious threat to safety culture. Thus, the concept of assistance hazard is of great importance in the formation of safety culture in the fields of occupational health and safety as well as emergency aid and disaster management. In this context, the current research aims to develop a valid and reliable scale for the concept of assistance hazard. As a result of the analyses conducted with 532 participants residing in different cities and working in different fields across Turkey; the factor loads of the items in the scale ranged between 0.51 and 0.95 and the total variance explained was calculated as 63.244%. According to the results of the confirmatory factor analysis, the help threat scale consists of 3 factors and 10 items ($\chi^2/df=2.346$, RMSEA: 0.050, SRMR: 0.048, NFI: 0.97, NNFI: 0.97, CFI: 0.98, GFI: 0.97, AGFI: 0.95). The internal consistency of the scale was calculated as 0.758 and item-total correlations ranged between 0.318 and 0.554. In conclusion, the analyses show that the developed help threat scale is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: Charity Hazard, Safety Culture, Occupational Safety, Disaster Management, Validity, Reliability.

YENİLİK BEYANI

YARDIM TEHLİKESİ ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Ortaya çıkarılan bu doktora tez çalışmasının aşamalarının tarafımca yapıldığını ve tez ile ilgili yöntem bölümü için Marmara Üniversite Fen Bilimleri Enstitüsünden etik izin (E-44174047-302.10.01-388113) alarak çalışmalarımı yürüttüğümü beyan ederim. Bu tezin yazımında, telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, özgün bilgiler dışında kalan ve tezde kullanılan bilgilere metin içinde atıfta bulunarak kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

Bu çalışmanın temelini oluşturan *Yardım Tehlikesi / Charity Hazard* kavramı ile ilgili Türkiye’de daha önce bir tez çalışmasının yapılmamış olması doktora tezinin özgünlüğü göstermektedir. Ayrıca yardım tehlikesi kavramı ile ilgili geliştirilen ilk ölçek olması da tez çalışmasının bilimsel katkısını ortaya koymaktadır. Bunlarla birlikte ölçeğin Türkçe bir ölçüm aracı olması doktora tezinin kültürel katkısının da olduğunu desteklemektedir. Tez kapsamında ortaya konulan ölçeğin, güvenlik kültürü kapsamında yardım tehlikesini gidermeye çalışması ile şirketlerin iş sağlığı ve güvenliği maliyetlerini düşürebilecek olması ekonomik katkısının da olabileceğini göstermektedir. Çalışmanın iş sağlığı ve güvenliğinin görünmeyen maliyetlerini de azaltarak, şirketlerin ekonomik kayıplarının azalmasını yanında, çalışanların daha mutlu ve motivasyonlu olmasını sağlayabilecektir. Bu sebeple çalışanların sosyal iyiliğini sağlayan bir çalışma da olmuştur. Tüm bunlara ek olarak, devletlerin de bütünlük afet yönetimi sisteminin risk yönetimi evresi kapsamında afet sonrası harcamalarını azaltarak hem can kayıplarının azalmasına hem de afetlerin devlet ekonomileri üzerindeki plansız zararlarını azaltacaktır.

Yapılan bu bilimsel çalışma, iş güvenliği ve afet yönetimi alanlarının güvenlik kültürü kapsamında ortak paylaşımlarının olduğu gösterilmiş ve geliştirilen ölçüm aracı ile ulusal ve uluslararası literatürde yenilik arz etmektedir.

Abdül Halim ÖZKAN

2023

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3. 1. Yardım Tehlikesi Ölçeği T-Değer 13

Şekil 3. 2. Yardım Tehlikesi Ölçeği Standartlaştırılmış Katsayı Çözümleri 14

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3. 1. KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	10
Tablo 3.2. Varimax Döndürme Yöntemiyle Elde Edilmiş Faktör Yükleri.....	11
Tablo 3.3. Yardım Tehlikesi Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeksi Değerleri.....	15
Tablo 3.4. Yardım Tehlikesi Ölçeği Yakınsak Geçerlilik Değerleri	16
Tablo 3.5. Yardım Tehlikesi Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyon Matrisi.....	17
Tablo 3.6. Yardım Tehlikesi Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Sonuçları.....	18
Tablo 3.7. Demografik bulgular.....	20
Tablo 3.8. Çalışılan kuruma ilişkin bulgular	21
Tablo 3.9. Aile afet planı, ikamet edilen konut ve kullanılan araca ilişkin bulgular	22
Tablo 3.10. Kullanılan sigorta türlerine ilişkin bulgular.....	22
Tablo 3.11. Normal dağılım test sonuçları	23
Tablo 3.12. Ölçeklerin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	24
Tablo 3.13. Ölçeklerin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	25
Tablo 3.14. Ölçeklerin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	26
Tablo 3.15. Ölçeklerin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	27
Tablo 3.16. Ölçeklerin Çalıştığı Kurum Tipine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	28
Tablo 3.17. Ölçeklerin Çalıştığı Kuruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	29
Tablo 3.18. Ölçeklerin Aile Afet Planına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	31
Tablo 3.19. Ölçeklerin İkamet Edilen Konutun Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	31
Tablo 3.20. Ölçeklerin Kullanılan Araç Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	32
Tablo 3.21. Ölçeklerin Araç Kaskosu Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	33
Tablo 3.22. Ölçeklerin DASK Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	33
Tablo 3.23. Ölçeklerin Ev Eşyası Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	34
Tablo 3.24. Ölçeklerin Hırsızlık Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	35
Tablo 3.25. Ölçeklerin Konut Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	35

Tablo 3.26. Ölçeklerin Taşıt Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	36
Tablo 3.27. Ölçeklerin Sağlık Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	37
Tablo 3.28. Demografik değişkenler ile ölçekler arasındaki ilişkilere ilişkin bulgular.	38

1. GİRİŞ

Bütünleşik afet yönetimi sistemi, afet anından önce uygulanan risk yönetimi safhası ve afet anından sonra uygulanan kriz yönetimi safhası olmak üzere döngü şeklinde birbirini takip eden iki bölümden oluşmaktadır. Risk yönetimi safhası, afet anı gerçekleşmeden önce uygulanan ve söz konusu tehlikenin önlenmesi veya maruz kalınacak zararın azaltılması çalışmalarının uygulandığı aşamadır (Prevention ve Mitigation, 2017). Risk yönetimi safhası risk azaltma ve hazırlık olmak üzere iki temel başlıktan oluşmaktadır. Ayrıca risk yönetimi safhasında risk azaltma ve hazırlık aşamalarının yanı sıra tahmin ve erken uyarı sistemleri de bütünleşik afet yönetimi sisteminin bir parçasıdır. Afet anından sonra uygulanacak olan kriz yönetimi safhası ise müdahale ve iyileştirme olmak üzere iki temel başlıktan oluşmaktadır. Bununla birlikte, risk yönetimi safhasında uygulanacak olan etki ve ihtiyaç analizi ile yeniden inşa çalışmaları da bütünleşik afet yönetimi sisteminin bir diğer parçasıdır (Alexander, 2002; Ergünay, 1999; Kadioğlu, 2008).

Risk yönetimi, söz konusu tehlikelere karşı zarar görebilirliği azaltmada uygulanabilecek ilk aşamadır (Rice ve Spencer, 2016). Bütünleşik afet yönetimi sisteminde risk yönetimi safhasının doğru şekilde uygulanmasıyla can kayıplarının önüne geçilmesinin yanında ekonomik olarak da kazanç sağlanabilecektir. Uygulanan risk yönetimi safhası ile maruz kalınacak afetin zararları afet gerçekleşmeden önce alınan önlemlerle azaltılabilecektir. Afetlerle ilgili yapılan bazı araştırmalar, afet anından sonra yapılacak on birimlik harcama yerine risk yönetimi safhasında yapılan on birimden daha az bir harcama tutarı hem ekonomik olarak daha az zarara hem de can kayıplarının azaltılmasına yardımcı olabileceğini ortaya koymuştur (Lee, 2019; Singh vd., 2017; Song, Y. S. vd. 2020).

Yardım tehlikesi kavramının tam olarak bu aşamada yani bütünleşik afet yönetimi sisteminin risk yönetimi safhasında ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Afet yönetimi sisteminde, yardım tehlikesi kavramı risk yönetimi safhasının bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut doktora tezi çalışmasında yardım tehlikesinin literatürdeki gelişimi genel olarak ortaya konulmuştur. Daha sonra yardım tehlikesinin afet yönetimindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Kapsamlı literatür araştırmasından sonra elde edilen yardım tehlikesi verileri ile ölçek geliştirmek amacıyla çalışmalara başlanmıştır. Yardım tehlikesi kavramı farklı afet türlerinde çeşitli çalışmalarda kullanılmış olsa da kavramın ölçülmesi ile ilgili literatürde hiç çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple çalışmanın temel amacı,

geçerliği ve güvenilirliği ispatlanmış yardım tehlikesi ölçeği geliştirmektir. Çalışmanın bir diğer amacı ise geliştirilen yardım tehlikesi ölçeğinin katılımcıların demografik özelliklerine göre nasıl farklılaştığının belirlenmesidir. Yardım tehlikesinin ölçülebilir bir kavram haline gelmesi ile öncelikle hane halkı olmak üzere, şirketler, kamu kurumları ve şehirlerin tamamı dahil edilerek devletler için risk yönetimi kapsamında büyük bir adım atılmış olacaktır. Yardım tehlikesi bilincinin düşük ölçülmesiyle uygulamaya alınacak önlemler sayesinde hem can kayıplarının azaltılması hem de maddi olarak büyük sayılabilecek kazançların elde edilmesi sağlanabilecektir.

1.1 Yardım Tehlikesi

Yardım tehlikesi kavramı, insanların sel felaketi sonrası yapılan devlet yardımını risk transferi amacıyla kullanılan sigorta sistemlerine alternatif olarak görmeleriyle ortaya çıkmıştır (Browne ve Hoyt, 2000). Sigorta bir risk transfer yöntemidir (Coppola, 2006). Genellikle afetler için kullanılan sigortalar, risk yönetimi safhasında afet zararlarını azaltabilmek amacıyla kullanılır. Devletin afet sonrasında mali yardımı garanti etmesi, insanların afet risklerine karşı sigorta kullanımını daha az teşvik etmesine neden olmaktadır (Deryugina ve Kirwan, 2018; Keskitalo vd., 2014; Rashchy ve Weck-Hannemann, 2007).

Yardım tehlikesi kavramının temelinde yer alan olgu, insanların yaşanan felaketlerden sonra yardım alacaklarını bilme durumu söz konusu olduğunda risk yönetimi kapsamında harcama yaparak gerekli hazırlıkları yapmadıkları yönündedir. Yardım tehlikesi ile ilgili ikilem yaşayan insanların maruz kalacakları afetten sonra yardım kuruluşlarının ve/veya devletin kendilerine yardım edeceklerini bilmeleri, risk yönetimi safhasında ekonomik olarak harcama yaparak uygulanacak olan önlemlerin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır.

2002 yılında yapılan çalışmada Avrupa'da yaşanan sel felaketlerinden sonra hükümetlerin vatandaşlarına milyonlarca euroluk yardım sağlamasından dolayı insanların doğal afet sigortası yaptırmadıkları ortaya konulmuştur (Raschky ve Weck-Hannemann, 2007). Tam tersi bir sonucun elde edildiği bir çalışmada ise afetlerden sonra devletten gelecek yardım beklentisi ile sel sigortası alımı arasındaki pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur (Petrolia vd., 2013).

Farklı bir afet türü olan fırtına ile ilgili yapılan bir çalışmada ise afet yardımı beklentisi ile fırtına sigortası kullanma kararı arasında hiçbir ilişkinin olmadığı ortaya konulmuştur (Petrolia vd., 2015). Almanya’da ikamet eden insanlar üzerinde yapılan bir araştırmada ise sel felaketinde ev sahibi ve kiracıların mali devlet yardımı beklentisi karşısında afetlere karşı farklı davranışlar sergilediklerini ortaya koymuştur (Osberghaus, 2015).

Son yıllarda yapılan araştırmalar afet sigortaları ve yardım tehlikesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Sel felaketi risk algısı ve risk transferi kapsamında sel sigortası kullanımı ile ilgili İtalya’da yapılan araştırma; hane halkının, yardım tehlikesi sebebiyle devletten mali yardım beklentisinin sel riskine karşı önleyici tedbirler almadığını göstermiştir (Roder vd., 2019). Yine sel felaketi ile ilgili New York’ta yapılan bir çalışmada sele eğilimli bölgelerde ikamet eden ev sahiplerinin risk azaltma çalışmaları kararlarıyla federal afet yardımı beklentilerinin negatif yönlü olduğu ortaya konulmuştur (Botzen vd., 2019).

Yardım Tehlikesi ile ilgili Türkiye’de yapılan bir çalışmada, gerçekleşen doğal afetlerden sonra devletin yardım yapacağını bekleyen insanların afet önlemleri kapsamında yeterince yatırım yapmama ihtimallerine de değinilmiştir. Söz konusu yardım tehlikesi ikileminin hem kamuya mali açıdan çok büyük yükler getireceği hem de kaynakların verimli kullanılamamasından dolayı sosyal refahın azalmasına yol açacağına değinilmektedir (Altun, 2019). Alman mülk sahipleri üzerinde yapılan bir araştırmada doğal afet olarak sele maruz kalanların ve kalmayanların sel önlem stratejileri hakkında analizlerin yapıldığı çalışmada, sele eğilimli bölgelerde sigorta kullanma davranışına alternatif olarak yardım tehlikesinin yaşandığı ortaya konulmuştur (Andor vd., 2020).

Doğal afetlerin kültürel miraslara olan etkisi üzerine yapılan bir araştırmada ise stratejik olarak sigorta kullanımının risk yönetimine etkisi değerlendirilmiş ve yardım tehlikesinin de içinde bulunduğu bazı faktörlerin proaktif rolleri ortaya konulmaktadır (De Masi ve Porrini, 2020). İtalyan tarım sigortası sisteminde yardım tehlikesi kavramının var olup olmadığının incelendiği bir araştırmada elde edilen verilerle modelleme yapılmıştır. Tarım sigortası poliçelerinin yaygınlaşmasındaki belirleyicilerin deneysel olarak araştırıldığı bu çalışmada yardım tehlikesinin varlığı ortaya konulmaktadır (Miglietta vd., 2020). ABD’de hane halkı üzerinde anket çalışması yapılarak sel sigortası kullanımının incelendiği bir çalışmada, kıyı hanelerin sigorta yaptırma olasılığının yüzde 25 ila 42 daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada 817,000 sigortasız evin Ulusal Sel

Sigortası Fonu'na yıllık 526 milyon dolar kaybına yardım tehlikesinin sebep olabileceği sonucuna varılmıştır (Landry vd., 2021). Almanya'da sele dayanıklılık üzerine yapılan bir araştırmada ters seçim, ahlaki tehlike ve yardım tehlikesi kavramlarının risk yönetimi safhasında uygulanması gereken sel sigortası kullanımını sınırladığı ortaya konulmuştur (Hudson ve Berghäuser, 2022).

Depremler; insanların emniyetini tehdit eden, geniş bir etki alanına yayılabilen ve yıkıcı güce sahip doğal afetlerden biridir (Chong vd., 2010; Guo ve Kapucu, 2018; Zhang, 2010). Türkiye'de etki alanı ve mali açıdan değerlendirildiğinde gerçekleşen en büyük depremler 1999 yılında yaşanan 17 Ağustos Marmara ve 12 Kasım Düzce depremleridir. Diğer tüm afetlerde de olabileceği gibi bu depremlerin de altyapı hizmetlerinde, imalat, tarım, turizm, sağlık, eğitim sektörlerinde ve ekonomik açıdan büyük etkileri olmuştur. Devletin deprem zararları için kullanılan harcamaları 1999 yılında GSMH'nın (Gayri Safi Milli Hasıla) %1'i (1774 milyon dolar), 2000 yılında ise %1,7'si (5,570 milyon dolar) olmuştur (Bumko, 2002). Ayrıca deprem sonrasında acil yardım, ihtiyaçların giderilmesi, yeniden yapılanma, sigorta sisteminin iyileştirilmesi ve yapı denetim kurallarının oluşturulması gibi hizmetlerin sağlanması şartı ile Dünya Bankası tarafından 3 milyar ABD doları yardım yapılmıştır (WB, 2000). Dünya çapında düşünüldüğünde ise iklim değişikliğinin sebep olduğu afetlerin trilyonlarca ABD doları zarara neden olduğu görülmektedir (MunichRe, 2018; RoyalSociety, 2014).

Afetler ile anılan yardım tehlikesi kavramı güvenlik kültürü kavramıyla beraber düşünüldüğünde, ölçülebilen bir kavram haline getirilebilmesi büyük önem kazanmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Doktora tezi kapsamında bir ölçek geliştirme çalışması yapılacaktır. Ölçek geliştirme çalışmasının güvenilirlik ve geçerlik araştırmada nitel ve nicel teknikler hibrit yöntem olarak beraber kullanılacaktır. Geliştirilmesi planlanan ölçek için nitel araştırma tekniklerinden biri olan içerik analizi yöntemi ile elde edilen önermeler birebir görüşme ve odak grup kullanılarak maddeler halinde soru formlarına dönüştürülecektir. Oluşturulan form ile hedef gruptan yeterli sayıda kişiye uygulanan anket ile elde edilen veriler, SPSS programında açıklayıcı faktör analizi yöntemi ve LISREL programında doğrulayıcı faktör analizi yöntemi kullanılarak analiz edilecektir. Sonrasında ise

geliştirilen yardım tehlikesi ölçeğinin katılımcıların demografik özelliklerine göre nasıl farklılaştığı belirlenecektir. Bu bağlamda mevcut doktora tezi aşağıda belirtilen iki araştırma sorusuna yanıt aramaktadır.

Araştırma Sorusu 1: Geçerli ve güvenilir bir yardım tehlikesi ölçeği geliştirilebilir mi?

Araştırma Sorusu 2: Yardım tehlikesi algısı katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Yardım tehlikesi kavramı ile ilgili çeşitli çalışmalar literatürde bulunmaktadır. Yardım tehlikesi için gerekçeler teorik olarak çeşitli çalışmalarla (Arvan ve Nickerson 2000, 2006; Kelly ve Kleffner 2003; Rashchy ve Weck-Hannemann 2007) ortaya konulmuş olsa da yapılan ampirik çalışmalar sonucunda farklı sonuçlar elde edilmiştir (Browne ve Hoyt 2000; Botzen ve van den Bergh 2012a, b; Davlasheridze ve Miao 2019; Kousky vd., 2018a, b; Petrolia vd., 2013, 2015). Yapılan çalışmalar yardım tehlikesinin farklı ülkelerde, farklı afet türlerine karşı farklı sonuçlar verdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca yardım tehlikesi bilincinin ölçülebilmesi ile ilgili hiçbir çalışma yapılmamıştır. Mevcut araştırma ile geliştirilen yardım tehlikesi ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği ispatlanarak, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması hedeflenmektedir.

Yardım tehlikesi ile ilgili geliştirilecek ilk ölçüm aracı olması sebebiyle yapılacak olan araştırmanın bilimsel ve kültürel katkılarının önemli olacağı düşünülmektedir. Devletlere sağlayacağı ekonomik katkı çerçevesinde değerlendirildiğinde; afetler sonrası can kayıplarının, yapılan harcamaların ve afetlerin devlet ekonomileri üzerindeki plansız zararlarının azalması açılarından sağlayacağı faydanın büyük olacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Doktora tezi kapsamında yapılan ölçek geliştirme çalışması birbirini takip eden ve tamamlayan basamaklardan oluşmaktadır. Çalışmanın yöntemi ve süreci bu başlık altında detaylı şekilde sunulmuştur.

2.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma, Türkiye genelinde farklı kurum ve kuruluşlarda çalışan ve eğitim hayatları boyunca iş sağlığı ve güvenliği ve/veya afet yönetimi alanlarında en az bir akademik ders almış kişilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması çevrimiçi platformlar aracılığıyla yapılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında örneklem büyüklüğü için bazı kaynaklarda madde sayısının 10 katı (Costello ve Osbourne, 2005) önerilirken, bazı kaynaklarda madde sayısının 20 katı (Kline, 2013) önerilmektedir. Mevcut araştırmada kullanılan ölçeğin 20 maddeden oluşması sebebiyle 400 katılımcıyla anket çalışmasının gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Etik izin alındıktan sonra yürütülmeye başlanan anket çalışmasında katılımcılara belirtilen süre sonuna kadar çevrimiçi anketi gönüllü olarak tamamlayabilecekleri bilgisi iletilmiştir. Ulaşılan ilk katılımcılardan benzer nitelikteki katılımcılara ulaşmak için yardım etmeleri istenmiş ve kartopu örnekleme yöntemi ile örnekleme ulaşılmıştır. Bahsi geçen süre sonunda araştırmaya 532 kişinin katıldığı görülmüştür. Ulaşılan örneklem büyüklüğü düşünüldüğünde, hacmin beklenen örneklem büyüklüğünden daha fazla olduğu da görülmüştür. Son olarak araştırmada kullanılan ölçüm aracındaki tüm sorular yanıtlanması zorunlu statüde olduğundan, analizler 532 katılımcının tamamının yanıtları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2.2 Araştırmanın Kısıtları

Mevcut araştırma, tüm anket uygulamalarında olduğu gibi katılımcıların kişisel beyanı esas alınarak yapılmıştır. Araştırmanın tek kısıtı örnekleme dahil edilen katılımcılarda ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora eğitimlerinde; Acil Durum Yönetimi, Acil Yardım ve Kurtarma Çalışmaları, Afet ve Acil Durum Yönetimi, Afet Yönetimi, Arama ve Kurtarma Bilgisi, Halk Sağlığı, İlk Yardım, İş Güvenliği, İş Sağlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği, İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği, KBRN (Kimyasal Biyolojik Radyolojik Ve Nükleer), Temel Afet Eğitimi ve Yangından Korunma Yöntemleri vb. gibi güvenlik

kültürü oluşumuna katkı sağlayabilecek derslerden en az birini almış olmaları şartı aranmıştır.

2.3 Veri Toplama Amacı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, eğitim durumu, aylık net gelir, mesleki tecrübe, çalışılan kurum tipi, çalışılan kurum, çalışılan kurumdaki pozisyon ve unvanın sorgulandığı 11 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise geliştirilmesi hedeflenen ve 20 maddeden oluşan yardım tehlikesi ölçeği yer almaktadır (örnek madde: Afetlerden sonra devletin yaptığı mali yardımların siyasi/politik olduğuna inanıyorum). Ölçeğin değerlendirilmesinde 5’li likert tipi değerlendirme kullanılmıştır (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum).

Ölçeğin tasarımında dört aşamalı bir süreç izlenmiştir. İlk aşamada; “*yardım tehlikesi/charity hazard*” kavramının Browne ve Hoyt tarafından 2000 yılında ilk defa kullanıldığı “Sel Sigortası Talebi; Ampirik kanıtlar/The Demand for Flood Insurance; Empirical Evidence” eserinden günümüze kadar, söz konusu kavramı içeren yayınlanmış yerli ve yabancı 424 akademik eserin tamamı incelenmiştir. İncelenen eserlerde yardım tehlikesi ile ilgili ortaya konulan birbirinden farklı bütün veriler kronolojik olarak sıralanmıştır. Çalışmaların tamamı ölçek maddelerinin çıkarılması amacıyla incelendiğinde, bazı çalışmalarda aynı maddelerin ortaya konulduğu görülmüştür. Elde edilen veriler tekrar incelenerek benzer olanlar da ayrıştırıldıktan sonra potansiyel anket soruları haline getirilmiştir. Böylece mevcut çalışmanın konusu olan kavramın 81 maddeden oluşan bir çerçevesi oluşturulmuştur. İkinci aşamada; ölçek geliştirme adımları takip edilerek elde edilen bu anket sorularıyla iki farklı nitel teknik ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

İlk çalışmada bireyler ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın hedef kitlesinden olan altı kişi ile 13-14 Ekim 2022 tarihleri arasında tek tek, yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır. A sınıfı iş güvenliği uzmanı ve iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışan bir akademisyen ile yüz yüze gerçekleştirilen görüşme 33 dakika sürmüştür. 9 farklı başlıkta önerilerin alındığı (örnek; demografik sorular anket sorularından önce sorulmalı ve soruların bazılarında birden fazla seçenek

işaretlenebilmeli) görüşme olumlu şekilde sonlandırılmıştır. Üniversite hastanesinde hemşire olarak çalışan ikinci kişi ile çevrim içi gerçekleştirilen görüşme 36 dakika sürmüştür. 5 farklı başlıkta önerilerin alındığı (örnek; demografik sorulara çocuk sayısının eklenmesi gerekliliği) görüşme olumlu şekilde sonlandırılmıştır. B sınıfı iş güvenliği uzmanı ve mimar olan üçüncü kişi ile çevrim içi gerçekleştirilen görüşme 47 dakika sürmüştür. 7 farklı başlıkta önerilerin alındığı (örnek; devlet yardımlarının sosyal devlet anlayışı ile yapılması gerekliliği) görüşme olumlu şekilde sonlandırılmıştır. Acil sağlık hizmetleri çalışanı ve iş güvenliği teknikeri olan dördüncü kişi ile yüz yüze gerçekleştirilen görüşme 35 dakika sürmüştür. 8 farklı başlıkta önerilerin alındığı (örnek; 16., 17. ve 18. Sorularda “sorumluluklarımdan kaçmak” yerine “sorumluluk” kelimesi kullanılırsa anlaşılabilirlik kolaylaşacaktır) görüşme olumlu şekilde sonlandırılmıştır. A sınıfı iş güvenliği uzmanı olan beşinci kişi ile yüz yüze gerçekleştirilen görüşme 30 dakika sürmüştür. 11 farklı başlıkta önerilerin alındığı (örnek; kullanılan sigorta seçeneklerine sağlık sigortası da eklenmelidir) görüşme olumlu şekilde sonuçlandırılmıştır. Birinci odak görüşmelerin altıncı ve son kişisi B sınıfı iş güvenliği uzmanı ve akademisyen ile çevrim içi gerçekleştirilen görüşme 41 dakika sürmüştür. 11 farklı başlıkta önerilerin alındığı (örnek; 9. Soruda “garantili yardım” yerine farklı bir kavram kullanılmalı) görüşme olumlu şekilde sonlandırılmıştır. Birinci odak görüşmelerde 6 farklı kişiden elde edilen veriler tek tek ayrıntılı şekilde raporlanmıştır.

İkinci aşamada ise odak grup çalışması farklı beş kişi ile aynı anda çevrimiçi görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Grup olarak gerçekleştirilen odak çalışmasındaki beş kişi; sahada aktif olarak çalışan iki B Sınıfı İş Güvenliği uzmanı, geçmişte AFAD’da (Afet ve Acil Durum Başkanlığı) çalışmış halk sağlığı alanında çalışmalar yürüten iki akademisyen ve yine geçmişte AFAD’da çalışmış Sivil Savunma ve İtfaiyecilik bölümünde akademisyen olan bir kişiden oluşturulmuştur. 25 farklı başlıkta önerilerin alındığı (örnek; “devlet yardımı” yerine “devlet mali yardımı” kullanılırsa yardım tehlikesi açısından daha anlaşılır olacaktır) görüşme 2 saat 24 dakika sürmüştür. İkinci odak grup çalışmasından elde edilen veriler de ayrıntılı şekilde raporlanmıştır. Oluşturulan raporlardaki bilgiler ışığında ölçek maddeleri ile ilgili gerekli ekleme, çıkarma ve düzeltmeler yapıldıktan sonra 20 maddeden oluşan bir anket çalışması ortaya çıkarılmıştır.

Ölçek geliştirme tasarımının üçüncü aşamasında, anket çalışması için gerekli olan etik kurul izinleri Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınmıştır. Ölçek geliştirme çalışması için oluşturulan anket, farklı iletişim kanalları ile hedef gruplara iletilmiştir. Dördüncü aşamada ise 532 katılımcıdan elde edilen veriler ile ölçek geliştirme çalışması yürütülmüştür.

2.4 Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında üç farklı bilgisayar programı kullanılmıştır. Öncelikle *SPSS 22* paket programı ile açıklayıcı faktör analizi ve güvenirlik analizi gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada *LISREL 8,71* paket programı ile doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Son olarak ise *SmartPLS* paket programı ile elde edilen ortak varyans değerleri hesaplanmıştır.

2.5 Etik İzin

Çalışmanın etik izni 21.10.2022 tarihinde Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınmıştır (E-44174047-302.10.01-388113).

3. BULGULAR

Ölçek geliştirme çalışmasının bulguları iki bölümde değerlendirilmiştir. Birinci bölümde ölçeğin yapı geçerliliği incelenmiştir. İkinci bölümde ise güvenirlik analizi sonuçları ortaya konulmuştur.

3.1 Yapının Geçerliliği

Yardım tehlikesi ölçeğinin yapı geçerliliğinin ortaya konulabilmesi için açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi işlemleri gerçekleştirilmelidir (Kalaycı, 2006). Açıklayıcı faktör analizinde verilerin uygunluğunu saptamak için de iki farklı test uygulanmaktadır. Açıklayıcı faktör analizinin ilk aşamasında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testi uygulanmıştır. Örneklem Büyüklüğü Testinin amacı ölçek için ulaşılan ve ankete katılım sağlayan kişi sayısının yeterli olup olmadığını ortaya koymaktır. KMO Örneklem Yeterliliği Testi sonucunda bu değer 0,70'in üzerinde olması gerekmektedir. Açıklayıcı faktör analizinin ikinci aşamasında Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır. Bartlett Küresellik Testinin amacı ise ölçek için toplanan verilerin çeşitlilik gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Bartlett Küresellik Testi sonucunda p değerinin 0,05'ten küçük olması gerekmektedir (Çömlekçi ve Başol, 2019; Keser vd., 2017).

Tablo 3. 1. KMO ve Bartlett Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi		0,769
	Yaklaşık Ki-kare	3231,452
Bartlett Küresellik Testi	Serbestlik derecesi	190
	p	0,000

Tablo 3.1. Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi ve Bartlett Küresellik Testi sonuçlarını göstermektedir. Buna göre veri setine ilişkin KMO test sonucu 0,769, Bartlett test sonucu ise 0,000 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlardan hareketle ilgili veri setinin açıklayıcı faktör analizine uygun olduğu görülmektedir.

Ölçek için kullanılan örneklemde elde edilen verilerin yeterince geniş ve derin bilgi verdiğini ispatladıktan sonra faktör analizi işleminde döndürülmüş matris işlemi

gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada faktör türetme yöntemi olarak “Temel Bileşen Analizi”, döndürme yöntemi olarak “Kaiser Normalleştiricili Varimax” kullanılmıştır. Ölçek maddelerinin bir faktöre bağlanabilmesi ve iyi bir ölçüm yapılabilmesi için en küçük faktör yükü değerinin 0,45 olması gerekmektedir (Bayram, 2004).

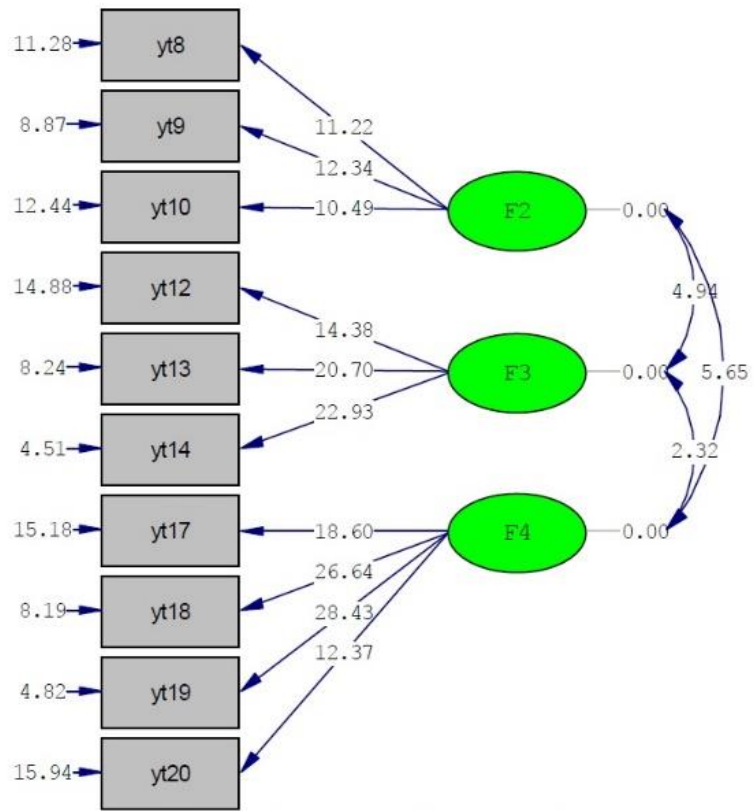
Tablo 3.2. Varimax Döndürme Yöntemiyle Elde Edilmiş Faktör Yükleri

Madde No	Ölçek Soruları	Faktörler ve Faktör Yükleri			
		F1	F2	F3	F4
yt4	Afetlere karşı alınabilecek önlemler için devlet bütçesinden pay ayrılmalıdır.	,813			
yt5	Afetlere karşı alınabilecek önlemler için hane bütçesinden pay ayrılmalıdır.	,727			
yt6	Afetlere karşı gerekli önlemleri almamanın, almaktan daha maliyetli olduğuna inanıyorum.	,653			
yt8	Afetlerden sonra devlet tarafından yapılan mali yardımlarının herkese değil, afet risklerine karşı önlem alanlara yapılmasını gerekli bulurum.		,757		
yt9	Afet sonrası uygulanan mali yardımların kaldırılmasının, afetlere karşı alınacak önlemleri arttıracığına inanıyorum.		,752		
yt10	Afetlerden sonra devletin mali yardımı garanti etmesini gerekli bulmam.		,688		
yt11	Afetlerden sonra devletin yaptığı mali yardımların siyasi/politik olduğuna inanıyorum.			,615	
yt12	Afetlerden sonra yakın çevremden (aile, arkadaş vb.) mali yardım alacağıma inanmadığım için afetlere karşı önleyici tedbirler almayı gerekli bulurum.			,702	
yt13	Afetlerden sonra devletten mali yardım alacağıma inanmadığım için afetlere karşı önleyici tedbirler almayı gerekli bulurum.			,887	

yt14	Afetlerden sonra sivil toplum kuruluşlarından mali yardım alacağıma inanmadığım için afetlere karşı önleyici tedbirler almayı gerekli bulurum.					,886
yt17	Yaşanabilecek afetlere karşı önlem almak yerine, afetlerden sonra yakın çevremden (aile, arkadaş vb.) mali yardım almayı sorumluluklarımdan kaçmak olarak değerlendiririm.					,803
yt18	Yaşanabilecek afetlere karşı önlem almak yerine afetlerden sonra devletten mali yardım almayı sorumluluklarımdan kaçmak olarak değerlendiririm.					,908
yt19	Yaşanabilecek afetlere karşı önlem almak yerine, afetlerden sonra sivil toplum kuruluşlarından mali yardım almayı sorumluluklarımdan kaçmak olarak değerlendiririm.					,927
yt20	Afetlere karşı önlem almak yerine, afetlerden sonra mali yardım beklemek ahlaki bir sorundur.					,589
	Özdeğer	1,77	1,79	2,52	2,76	
	Açıklanan Varyans	12,65	12,82	18,01	19,74	
	Açıklanan Toplam			63,24		
Varyans						

Tablo 3.2. Varimax döndürme yöntemi ile elde edilen faktörleri ve bu faktörlere bağlanan ölçek maddelerinin faktör yüklerini göstermektedir. Ölçek geliştirme çalışmasına 20 madde ile başlanmışken Varimax döndürme yöntemi analizleri sonucu 6 madde elenerek 14 madde kalmıştır. Yapılan analiz sonucunda yt1, yt2, yt3, yt7, yt15 ve yt16 maddelerinin faktör yüklerinin 0,45'ten küçük olması nedeniyle elendiği görülmüştür. Analiz sonucunda öz değeri 1'den büyük 4 faktörün olduğu görülmektedir. Buna göre ölçekte bulunan 14 maddenin faktör yükleri 0,589 ile 0,927 arasında, faktörlerin öz değeri 1,77 ile 2,76 arasında değişmektedir. Açıklanan varyans oranları ise %12,65 ile %19,74 arasında değişirken toplam varyans oranı %63,24 olarak ortaya konulmuştur. Son olarak açıklanan toplam varyans oranının %50'nin üzerinde hesaplanmasıyla, açıklayıcı faktör analizinde şartların yerine getirildiğini söylemek mümkündür (Beavers vd., 2013).

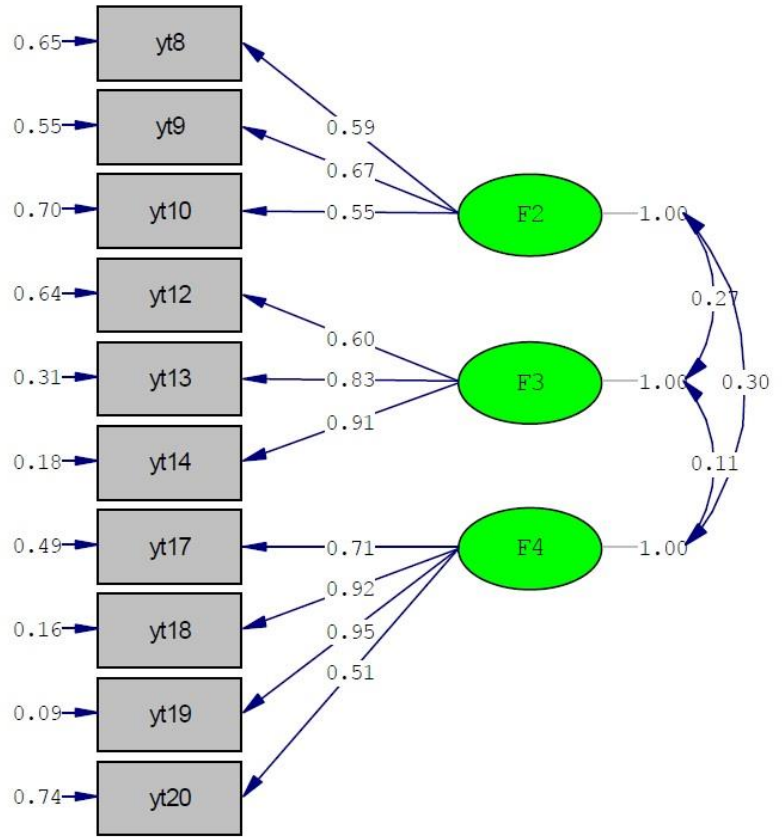
Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ortaya konulan 4 faktörlü yapıya *LISREL* 8,71 paket programı aracılığıyla doğrulayıcı faktör analizi işlemi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde *LISREL* paket programı ile maddelerin anlamlılık durumu incelenirken 2 noktaya bakılmaktadır. Birinci noktada maddelerin faktörlere bağlandığı “t” değerinin 1,96’nın üzerinde olması gerekmektedir. Şekil 3.1. ölçeğin “t” değerlerini göstermektedir. Analiz sonucunda madde ve faktörler arasında tüm yolların anlamlı olduğu görülmektedir.

Chi-Square=75.09, df=32, P-value=0.00003, RMSEA=0.050

Şekil 3. 1. Yardım Tehlikesi Ölçeği T-Değer

Anlamlılık durumunun ikinci önemli noktası ise standartlaştırılmış faktör yükü değerinin 0,50’den büyük olması gerekliliğidir (Hair vd., 2010; Şimşek, 2007; Taşkın 2008). Şekil 3.2. ölçeğin standartlaştırılmış katsayı çözümlerini göstermektedir. Analiz sonucunda standartlaştırılmış faktör yüklerinin 0,51 ile 0,95 arasında olduğu ve tamamının 0,50’nin üzerinde olduğu görülmektedir.

Chi-Square=75.09, df=32, P-value=0.00003, RMSEA=0.050

Şekil 3. 2. Yardım Tehlikesi Ölçeği Standartlaştırılmış Katsayı Çözümleri

Açıklayıcı faktör analizinden sonra elenen 6 maddelerden sonra doğrulayıcı faktör analizine 14 madde ile devam edilmiştir. Ölçek geliştirme çalışmasının gereği olan analizler sonucunda doğrulayıcı faktör analizinde de 4 madde elenerek 10 madde kalmıştır. Maddelerin faktörlere bağlandığı “t” değerinin 1,96’nın ve/veya standartlaştırılmış faktör yükü değerinin 0,50’nin altında kalması sebebiyle yt4, yt5, yt6 ve yt11 maddeleri ve birinci faktör (F1) elenmiştir. Yardım tehlikesi ölçeği geliştirme çalışmasında 14 madde ve 4 faktörlü bir yapı açıklanırken 10 madde ve 3 faktörlü bir yapının doğrulanma ihtimali ortaya çıkmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizinin son aşamasında geriye kalan maddelerin anlamlılığı ve faktörlerin doğrulanması için LISREL paket programında uyum iyiliği indeks değerleri analiz edilmelidir. Buna göre ölçeğin X^2/sd değerinin 5’in, RMSEA ve SRMR değerlerinin 0,08’in altında olması beklenmektedir. Ek olarak NFI değerinin 0,90’nın, NNFI ve CFI değerlerinin 0,95’in, GFI değerinin 0,90’nın, AGFI değerinin 0,85’in

üzerinde olması beklenmektedir (Şimşek, 2007; Çelik ve Yılmaz, 2013; Çömlekçi ve Başol, 2019).

Tablo 3.3. yardım tehlikesi ölçeğine ilişkin uyum iyiliği indeksi değerleri görülmektedir. Gerçekleştirilen analiz sonrasında ölçeğin $X^2/sd=2,346$, RMSEA: 0,050, SRMR: 0,048, NFI: 0,97, NNFI: 0,97, CFI: 0,98, GFI: 0,97, AGFI: 0,95 olarak tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre elde edilen değerlerin kabul edilebilir uyum iyiliği indeks değerlerinin üzerinde hesaplanmasıyla, 3 faktörlü yapının doğrulandığı ortaya konulmaktadır.

Tablo 3.3. Yardım Tehlikesi Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeksi Değerleri

Uyum İyiliği İndeksi	Kabul Edilebilir İyiliği İndeks Değeri	Uyum Ölçeğin Uyum İyiliği İndeksi Değerleri
X^2/sd	<5	75,09 / 32 =2,346
RMSEA	<0,08	0,050
SRMR	<0,08	0,048
NFI	>0,90	0,97
NNFI	>0,95	0,97
CFI	>0,95	0,98
GFI	>0,90	0,97
AGFI	>0,85	0,95

Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi tamamlandıktan sonra yakınsak geçerliğinin test edilmesi gerekmektedir. Yakınsak geçerlik için çıkarılan ortak varyans (AVE) değerinin 0,50'nin üzerinde olması gerekmektedir (Bagozzi ve Yi, 1988). Ayrıca çıkarılan ortak varyans değerinin karekökünün ilgili sütundaki korelasyon değerlerinin üzerinde olması gerekmektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Ölçeğe ilişkin yakınsak geçerlik değerleri Tablo 3.4.'de gösterilmiştir. Tabloda da görülebileceği gibi faktörlerin çıkarılan ortak varyans değerleri 0,50'nin üzerindedir. Bununla birlikte çıkarılan ortak varyans değerinin karekökü ilgili sütundaki korelasyon değerlerinden yüksektir. Böylece, yapılan analizler sonucunda yardım tehlikesi ölçeğinin yakınsak geçerliğe sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 3.4. Yardım Tehlikesi Ölçeği Yakınsak Geçerlilik Değerleri

	Yakınsak Geçerlilik AVE	Farkındalık	İnanç	Etik	Yardım Tehlikesi
1. Farkındalık	0,539	0,734†	0,218**	0,260**	0,686**
2. İnanç	0,537	0,218**	0,732†	0,148**	0,653**
3. Etik	0,669	0,260**	0,148**	0,817†	0,654**
4. Yardım Tehlikesi	0,635	0,686**	0,653**	0,654**	0,796†

† AVE değerinin karekökü olarak hesaplanan değer.

Araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda yardım tehlikesi ölçeğinin geçerli bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür. Geçerliği ortaya konulan ölçeğin güvenilirliğinin de test edilmesi gerekmektedir.

3.2 Güvenirlik

Yardım tehlikesi ölçeğinin güvenilirliğini test etmek için içsel tutarlık (*Cronbach's Alpha*) testi ve birleşik güvenilirlik (*CR*) testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Tablo 3.5. yardım tehlikesi ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistikleri ve korelasyon matrisinde incelenebileceği gibi; farkındalık faktörünün içsel tutarlık değerinin 0,627, inanç faktörünün içsel tutarlık değerinin 0,822, etik faktörünün içsel tutarlık değerinin 0,844 ve son olarak yardım tehlikesi ölçeği bütünüünün içsel tutarlık değerinin 0,758 olduğu görülmektedir. Hesaplanan değerler sonucunda ölçeğin içsel tutarlığa sahip olduğu ortaya konulmuştur. Ek olarak birleşik güvenilirlik testi (*CR*) sonucunda Farkındalık faktörünün birleşik güvenilirlik değerinin 0,777; İnanç faktörünün birleşik güvenilirlik değerinin 0,777; Etik faktörünün birleşik güvenilirlik değerinin 0,887 ve son olarak ölçeğinin bütünüünde birleşik güvenilirlik değerinin 0,945 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak analizler sonucunda elde edilen değerlerle yardım tehlikesi ölçeğinin birleşik güvenilirliğinin uygun olduğunu ortaya koyulmaktadır (Bagozzi ve Yi, 1988).

Tablo 3.5. Yardım Tehlikesi Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyon Matrisi

	Ortalama	±	Cronbach's	CR	Farkındalık	İnanç	Etik
	Standart sapma		Alpha				
1. Farkındalık	2,58±0,89		0,627	0,777	-	-	-
2. İnanç	3,21±0,95		0,822	0,777	0,218**	-	-
3. Etik	3,45±0,94		0,844	0,887	0,260**	0,148**	-
4. Yardım Tehlikesi	3,08±0,63		0,758	0,945	0,686**	0,653**	0,654**

*p<0,05

**p<0,01

Tablo 3.5. yardım tehlikesi ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistikleri ve korelasyon matrisi analiz sonuçlarından da incelenebileceği gibi; farkındalık faktörünün ortalaması 2,58±0,89, inanç faktörünün ortalaması 3,21±0,95, etik faktörünün ortalaması 3,45±0,94 ve son olarak yardım tehlikesi ölçeğinin ortalaması 3,08±0,63 olarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre 3 faktörlü ölçekte en yüksek ortalamanın etik, ikinci ortalamanın inanç ve en düşük ortalamanın farkındalık olduğu ortaya konulmuştur. Faktörler ve ölçek arasındaki korelasyonlar incelendiğinde ise farkındalık ile inanç arasında zayıf, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0,218; p<0,01). Benzer şekilde farkındalık ile etik arasında da zayıf, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0,260; p<0,01). Farkındalık ile yardım tehlikesi ölçeği arasında ise orta seviyede, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0,686; p<0,01). İnanç ile etik arasında çok zayıf, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişki görülmüştür (r: 0,148; p<0,01). İnanç ile yardım tehlikesi ölçeği arasında ise orta seviyede, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0,653; p<0,01). Son olarak etik ile yardım tehlikesi ölçeği arasında ise orta seviyede, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (r: 0,654; p<0,01).

Tablo 3.6. yardım tehlikesine ilişkin güvenirlik sonuçlarını göstermektedir. Gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre madde-toplam korelasyonları incelendiğinde 0,318 ile 0,544 arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir. Elde edilen değerlerin 0,30'un üzerinde ve 0,90'nın altında olması, maddelerin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (De Vaus, 2002). Ayrıca, ölçek maddelerinin herhangi birinin silinmesi durumunda içsel tutarlık katsayısının yükselmediği görülmektedir.

Tablo 3.6. Yardım Tehlikesi Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Sonuçları

Maddeler	Madde-Toplam Korelasyon	Madde Silindiğinde Cronbach's Alpha Değeri
yt8	0,344	0,751
yt9	0,383	0,745
yt10	0,318	0,753
yt12	0,385	0,744
yt13	0,368	0,747
yt14	0,429	0,739
yt17	0,477	0,732
yt18	0,526	0,724
yt19	0,554	0,721
yt20	0,445	0,736

Analizler sonucunda geçerliği ve güvenirligi ortaya konulan yardım tehlikesi ölçeğinin, ölçek maddelerinin bağlandığı 3 faktörün incelenmesi yararlı olacaktır. Yardım tehlikesi ölçeğinin birinci faktörü “Farkındalık” olarak adlandırılmıştır. Farkındalık faktöründe 3 madde bulunmaktadır. Bu faktör afet yönetimi kapsamında, afet öncesinde uygulanması gereken risk yönetimi ve afet sonrasında uygulanması gereken kriz yönetimi safhalarının farkındalığını ifade etmektedir (Örnek madde: Afetlerden sonra devlet tarafından yapılan mali yardımların herkese değil, afet risklerine karşı önlem alanlara yapılmasını gerekli bulurum). Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık faktörü ters madde içermemektedir. Faktörün puanı hesaplanırken, katılımcıların faktörün 3 maddesine verdiği en düşük 1 puan en yüksek 5 puanın ortalaması alınmaktadır. Katılımcıların farkındalık faktörüne verdikleri puan arttıkça, afet ve afet bilinci farkındalıklarının da arttığını söylemek mümkün olacaktır.

Ölçeğin ikinci faktörü “İnanç” olarak adlandırılmıştır. İnanç faktöründe 3 madde bulunmaktadır. Bu faktör, afetlerden sonra yakın çevreden (aile, arkadaş vb.), devletten ve sivil toplum kuruluşlarından alınabilecek mali yardıma olan inancı ifade etmektedir (Örnek madde: Afetlerden sonra devletten yardım alacağıma inanmadığım için afetlere karşı önleyici tedbirler almayı gerekli bulurum). Yardım tehlikesi ölçeğinin inanç faktörü

de ters madde içermemektedir. Faktörün puanı hesaplanırken, katılımcıların faktörün 3 maddesine verdiği en düşük 1 puan en yüksek 5 puanın ortalaması alınmaktadır. Katılımcıların inanç faktörüne verdikleri puan arttıkça, afet zararlarını azaltmak için alacakları proaktif tedbirlerin artacağını söylemek mümkün olacaktır.

Ölçeğin üçüncü faktörü “Etik” olarak adlandırılmıştır. Etik faktöründe 4 madde bulunmaktadır. Bu faktör, afetlere karşı ahlaki açıdan olan sorumluluklara ilişkin değerlendirmeyi ifade etmektedir (Örnek madde: Afetlere karşı önlem almak yerine, afetlerden sonra mali yardım beklemek ahlaki bir sorundur). Yardım tehlikesi ölçeğinin etik faktörü de ters madde içermemektedir. Faktörün puanı hesaplanırken, katılımcıların faktörün 4 maddesine verdiği en düşük 1 puan en yüksek 5 puanın ortalaması alınmaktadır. Katılımcıların etik faktörüne verdikleri puan arttıkça, afetlere karşı olan insani sorumlulukların artacağını söylemek mümkün olacaktır.

Ölçek bütün olarak değerlendirildiğinde ise ölçeğin puanı hesaplanırken, katılımcıların 10 maddeye verdiği en düşük 1 puan en yüksek 5 puanın ortalaması alınmaktadır. Katılımcıların ölçekte verdikleri puan arttıkça; afetlere karşı farkındalığı yüksek, proaktif tedbirler alan, sorumluluk sahibi davranış sergileyecekleri ve yardım tehlikesi ile ilgili ikileme düşmeyecekleri söylemek mümkün olacaktır.

Sonuç olarak, 10 maddelik yardım tehlikesi ölçeğinin geçerli ve yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olduğu ortaya konulmuştur. Buna göre Araştırma Sorusu 1 (*Geçerli ve güvenilir bir yardım tehlikesi ölçeği geliştirilebilir mi?*) için, geçerli ve güvenilir bir yardım tehlikesi ölçeğinin geliştirildiği söylenebilir. Ölçeğin kullanıma hazır hali EK-1’de sunulmuştur.

3.3 Demografik Bulgular

Tablo 3.7. katılımcıların demografik verilerini göstermektedir. Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde 271 kadının (%50,1) ve 261 erkeğin (%49,1) araştırmaya katıldığı görülmüştür. Katılımcıların yaşları 18 ile 70 arasında değişmekte olup ortalama yaş $33\pm 9,77$ olarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde; 270 kişinin evli (%50,8), 251 kişinin bekar (47,2) ve 11 kişinin dul-boşanmış olduğu (%2,1) görülmüştür. Bununla birlikte katılımcılardan 311 kişinin (%58,5) çocuk sahibi olmadığı, 99 kişinin (%18,6) bir çocuk, 95 kişinin (%17,9) iki çocuk ve 27 kişinin (%5,1) üç veya

daha fazla çocuğa sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde; 174 kişinin (%32,7) ön lisans, 166 kişinin (%31,2) lisans, 119 kişinin (%22,4) yüksek lisans ve 73 kişinin (%13,7) doktora mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların mesleki tecrübeleri 1 yıl ile 40 yıl arasında değişmekte olup $10 \pm 8,71$ yıl olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.7. Demografik bulgular

Özellik	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	271	50,9
Erkek	261	49,1
Medeni Durum		
Evli	270	50,8
Bekar	251	47,2
Dul-Boşanmış	11	2,1
Çocuk Sahibi Olma Durumu		
Çocuk sahibi değilim	311	58,5
1 çocuk sahibiyim	99	18,6
2 çocuk sahibiyim	95	17,9
3 veya daha fazla çocuk sahibiyim	27	5,1
Eğitim Durumu		
Ön Lisans	174	32,7
Lisans	166	31,2
Yüksek Lisans	119	22,4
Doktora	73	13,7
Toplam	532	100

Tablo 3.8. katılımcıların çalıştıkları kuruma ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların çalıştıkları kurum tipi incelendiğinde; 267 kişinin (%50,2) kamu personeli olduğu, 212 kişinin (%39,8) de özel sektörde çalıştığı görülmüştür. Bunlara ek olarak 21 kişinin (%3,9) kamu-özel ortaklığı olan kurum ve kuruluşlarda, 32 kişinin (%6) de bunların dışında kalan farklı kurum ve kuruluşlarda çalıştıkları görülmüştür.

Katılımcıların çalıştıkları kurumlar incelendiğinde ise 38 kişinin (%7,1) acil sağlık hizmetlerinde, 39 kişinin (%7,3) AFAD başkanlığı veya il müdürlüklerinde, 56 kişinin (%10,5) hastanelerde, 13 kişinin (%2,4) itfaiyelerde, 60 kişinin (%11,3) OSGB'lerde, 104 kişinin (%19,5) üniversitelerde ve 222 kişinin (%41,7) de fabrikalar, üretim tesisleri ve eğitim sektörü gibi çeşitli alanlarda çalıştıkları görülmüştür.

Tablo 3.8. Çalışılan kuruma ilişkin bulgular

Özellik	Frekans	Yüzde (%)
Çalıştığı Kurum Tipi		
Kamu	267	50,2
Özel	212	39,8
Kamu-Özel Ortaklığı	21	3,9
Diğer	32	6
Çalıştığı Kurum		
Acil Sağlık Hizmetleri	38	7,1
AFAD	39	7,3
Hastane	56	10,5
İtfaiye	13	2,4
OSGB	60	11,3
Üniversite	104	19,5
Diğer	222	41,7
Toplam	532	100

Tablo 3.9. katılımcıların aile afet planı, ikamet edilen konut ve kullanılan araca ilişkin bulguları göstermektedir. Çalışmanın demografik sorularında bulunan aile afet planı sahipliği ile ilgili soruya verilen cevaplar incelendiğinde; 198 kişinin (%37,2) aile afet planı sahibi olduğu, 306 kişinin (%57,5) aile afet planının olmadığı ve 28 kişinin (%5,3) aile afet planının olup olmadığını bilmediği görülmüştür.

Katılımcıların ikamet ettikleri konutun durumu incelendiğinde; 309 kişinin (%58,1) ev sahibi olduğu, 223 kişinin (%41,9) kiracı olduğu görülmüştür. Katılımcıların kullandığı aracın durumu incelendiğinde; 11 kişinin (%2,1) kiralık araç kullandığı, 328 kişinin (%61,7) araç sahibi olduğu, 193 kişinin (%36,3) araç sahibi olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.9. Aile afet planı, ikamet edilen konut ve kullanılan araca ilişkin bulgular

Özellik	Frekans	Yüzde (%)
Aile Afet Planı		
Evet	198	37,2
Hayır	306	57,5
Bilmiyorum	28	5,3
İkamet Edilen Konut Durumu		
Ev sahibiyim	309	58,1
Kiracıyım	223	41,9
Kullandığın Aracın Durumu		
Kiralık araç	11	2,1
Aracın sahibiyim	328	61,7
Araç sahibi değilim	193	36,3
Toplam	532	100

Tablo 3.10. katılımcıların kullandıkları sigorta türlerine ilişkin bulgular gösterilmektedir. Çalışmaya katılan katılımcıların kullandıkları farklı sigorta türleri incelendiğinde; 258 kişinin (%48,5) araç kaskosu, 324 kişinin (%60,9) DASK (Doğal Afet Sigorta Kurumu, ülkemizde zorunlu deprem sigortası edindirme, uygulama ve yönetimi faaliyetlerinden sorumlu tüzel kimlikli bir kamu kuruluşudur), 93 kişinin (%17,5) ev eşyası sigortası, 73 kişinin (13,7) hırsızlık sigortası, 228 kişinin (42,9) konut sigortası, 318 kişinin (59,8) taşıt sigortası ve 353 kişinin (%66,4) sağlık sigortası kullandıkları görülmüştür.

Tablo 3.10. Kullanılan sigorta türlerine ilişkin bulgular

Özellik	Frekans	Yüzde (%)
Araç Kaskosu		
Evet	258	48,5
Hayır	274	51,5
DASK		
Evet	324	60,9
Hayır	208	39,1
Ev Eşyası Sigortası		

Evet	93	17,5
Hayır	439	82,5
Hırsızlık Sigortası		
Evet	73	13,7
Hayır	459	86,3
Konut Sigortası		
Evet	228	42,9
Hayır	304	57,1
Taşıt Sigortası		
Evet	318	59,8
Hayır	214	40,2
Sağlık Sigortası		
Evet	353	66,4
Hayır	179	33,6
Toplam	532	100

Tablo 3.11. normal dağılım test sonuçlarını göstermektedir. Gerçekleştirilen Kolmogorov-Smirnov normal dağılım testi sonuçlarına göre, farkındalık ($p < 0.05$), inanç ($p < 0.05$), etik ($p < 0.05$) ve ölçeğin genelinin ($p < 0.05$) normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Buna göre demografik faktörlere göre farklılıkların tespit edilmesinde parametrik olmayan testler (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H, Spearman's rho) kullanılmıştır.

Tablo 3.11. Normal dağılım test sonuçları

		Farkındalık	İnanç	Etik	Yardım Tehlikesi
Gözlem		532	532	532	532
Parametreler	Ortalama	2,5865	3,2199	3,4535	3,0866
	Standart sapma	,89630	,95092	,93972	,63755
Test Değeri		,104	,123	,116	,050
p değeri		,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c	,003 ^c

Tablo 3.12. katılımcıların cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık faktörü incelendiğinde, kadınların farkındalık seviyesi ile erkeklerin farkındalık seviyesi arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (Z: -3.920; p: 0.00). Analiz sonuçlarına göre erkeklerin farkındalık seviyesinin kadınların farkındalık seviyesinden yüksek olduğu görülmüştür. İnanç seviyesi için de benzer bir durum söz konusudur. Buna göre kadınların inanç seviyesi ile erkeklerin inanç seviyesi arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır (Z: -2.825; p: 0.00). Kadınların inanç seviyesinin erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin son boyutu olan etik incelendiğinde ise cinsiyete dayalı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (Z: -0.779; p: 0.43). Son olarak ölçeğin geneli incelendiğinde kadın ve erkeklerin yardım tehlikesi algısı açısından farklı tutumlara sahip olmadığı görülmüştür (Z: -0.604; p: 0.54).

Tablo 3.12. Ölçeklerin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Kadın	2,42	,80	M-W U	0.00
	Erkek	2,75	,95	Z: -3.920	
İnanç	Kadın	3,34	,88	M-W U	0.00
	Erkek	3,09	,99	Z: -2.825	
Etik	Kadın	3,42	,89	M-W U	0.43
	Erkek	3,48	,98	Z: -0.779	
Yardım	Kadın	3,06	,57	M-W U	0.54
Tehlikesi	Erkek	3,11	,69	Z: -0.604	

Tablo 3.13. katılımcıların medeni duruma göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin ilk boyutu olan farkındalık seviyesi incelendiğinde medeni durumun fark yaratan bir etken olduğu görülmüştür (K-W H: 6.018; p: 0.04). Analiz sonucunda (tukey HSD) evli katılımcıların farkındalık seviyesinin bekar katılımcıların farkındalık seviyesinden yüksek olduğu görülmüştür. Yardım tehlikesi ölçeğinin diğer boyutu olan inanç incelendiğinde medeni durumun fark yaratan bir unsur olduğu görülmüştür (K-W H: 7.135; p: 0.02). Ancak test sonucunda bu farkın

hangi gruptan kaynaklandığı tespit edilememiştir (tukeyHSD). Ölçeğin diğer alt boyutu olan etik incelendiğinde medeni durumun fark yaratma etkisi olmadığı görülmüştür (K-W H: 2.398; p: 0.30). Son olarak ölçeğin geneli incelendiğinde, yardım tehlikesi ölçeğinin medeni duruma göre istatistiki olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir (K-W H: 0.499; p: 0.77).

Tablo 3.13. Ölçeklerin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Medeni Durum	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri	Fark Nedeni
Farkındalık	Evli	2,66	,90	K-W H: 6.018	0.04	I>II
	Bekar	2,48	,87			
	Diğer	2,90	,87			
İnanç	Evli	3,13	,95	K-W H: 7.135	0.02	-
	Bekar	3,31	,94			
	Diğer	3,00	,94			
Etik	Evli	3,47	,94	K-W H: 2.398	0.30	-
	Bekar	3,44	,94			
	Diğer	3,06	,75			
Yardım Tehlikesi	Evli	3,09	,62	K-W H: 0.499	0.77	-
	Bekar	3,08	,65			
	Diğer	2,99	,50			

Tablo 3.14. katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık boyutu incelendiğinde çocuk sahibi olma durumunun istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür (K-W H: 5.668; p: 0.12). Ölçeğin inanç boyutu incelendiğinde çocuk sahibi olma durumunun fark yaratan bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır (K-W H: 15.930; p: 0.00). Analiz sonuçlarına göre (tukeyHSD) çocuk sahibi olmayanların inanç seviyesinin iki çocuk sahibi olanlardan ve üç çocuk sahibi olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin etik boyutu incelendiğinde çocuk sahibi olma durumunun istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür (K-W H: 2.056; p: 0.56). Genel olarak

yardım tehlikesi ölçeği değerlendirildiğinde ise çocuk sahibi olma durumunun istatistik olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür (K-W H: 2.739; p: 0.43).

Tablo 3.14. Ölçeklerin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Çocuk Sahibi Olma Durumu	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri	Fark Nedeni
Farkındalık	Çocuk sahibi değilim	2,50	,88	K-W H: 5.668	0.12	-
	1 Çocuk	2,74	,93			
	2 Çocuk	2,67	,84			
	3 Çocuk	2,62	,96			
İnanç	Çocuk sahibi değilim	3,32	,94	K-W H: 15.930	0.00	I>III I>IV
	1 Çocuk	3,23	,92			
	2 Çocuk	2,99	,94			
	3 Çocuk	2,75	,90			
Etik	Çocuk sahibi değilim	3,42	,92	K-W H: 2.056	0.56	-
	1 Çocuk	3,54	,89			
	2 Çocuk	3,41	,98			
	3 Çocuk	3,55	1,17			
Yardım Tehlikesi	Çocuk sahibi değilim	3,08	,62	K-W H: 2.739	0.43	-
	1 Çocuk	3,17	,67			
	2 Çocuk	3,02	,64			
	3 Çocuk	2,97	,62			

Tablo 3.15. katılımcıların eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık (K-W H: 4.119; p: 0.24), inanç (K-W H: 4.586; p: 0.20), etik (K-W H: 0.556; p: 0.90) boyutlarında ve yardım tehlikesi

ölçeğinin genelinde (K-W H: 0.780; p: 0.85) eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.15. Ölçeklerin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Eğitim Durumu	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Ön Lisans	2,59	,88	K-W H: 4.119	0.24
	Lisans	2,61	,92		
	Yüksek Lisans	2,45	,86		
	Doktora	2,70	,91		
İnanç	Ön Lisans	3,27	,89	K-W H: 4.586	0.20
	Lisans	3,18	,97		
	Yüksek Lisans	3,29	1,01		
	Doktora	3,05	,93		
Etik	Ön Lisans	3,43	,85	K-W H: 0.556	0.90
	Lisans	3,42	1,00		
	Yüksek Lisans	3,46	,98		
	Doktora	3,52	,93		
Yardım Tehlikesi	Ön Lisans	3,10	,60	K-W H: 0.780	0.85
	Lisans	3,07	,66		
	Yüksek Lisans	3,07	,63		
	Doktora	3,09	,67		

Tablo 3.16. katılımlıların çalıştığı kurum tipine göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık boyutu incelendiğinde çalıştığı kurum tipinin fark yaratan bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır (K-W H: 19.795; p: 0.00). Analiz sonuçlarına göre (tukeyHSD) kamuda çalışanların farkındalık düzeyinin özelde çalışanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin inanç (K-W H: 9.805; p: 0.07) ve etik (K-W H: 3.887; p: 0.14), boyutları incelendiğinde çalıştığı kurum tipine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Genel olarak yardım tehlikesi ölçeği değerlendirildiğinde ise çalıştığı kurum tipinin istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratmadığı ortaya konulmuştur (K-W H: 3.918; p: 0.14).

Tablo 3.16. Ölçeklerin Çalıştığı Kurum Tipine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Çalıştığı Kurum Tipi	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri	Fark Nedeni
Farkındalık	Kamu	2,75	,89	K-W H: 19.795	0.00	I>II
	Özel	2,38	,87			
	Kamu-Özel Ortaklığı	2,57	,82			
	Diğer	2,53	,85			
	Kamu	3,10	,95			
İnanç	Özel	3,33	,96	K-W H: 9.805	0.07	-
	Kamu-Özel Ortaklığı	3,01	,79			
	Diğer	3,59	,75			
	Kamu	3,47	1,01			
	Özel	3,45	,84			
Etik	Kamu-Özel Ortaklığı	3,08	1,00	K-W H: 3.887	0.14	-
	Diğer	3,50	,85			
	Kamu	3,10	,67			
	Özel	3,05	,59			
	Kamu-Özel Ortaklığı	2,89	,63			
Yardım Tehlikesi	Diğer	3,20	,55	K-W H: 3.918	0.14	-

Tablo 3.17. katılımcıların çalıştığı kuruma göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık boyutu incelendiğinde çalıştığı kurumun fark yaratan bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır (K-W H: 30.404; p: 0.00). Analiz sonuçlarına göre (tukeyHSD) AFAD çalışanlarının farkındalık seviyesinin hastane, OSGB ve diğer seçeneğindeki kurum ve kuruluşlarda çalışanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin inanç boyutu incelendiğinde istatistiki olarak anlamlı farkların olduğu görülmüştür. Acil sağlık hizmetleri çalışanlarının inanç

seviyesinin AFAD ve üniversite çalışanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. AFAD çalışanlarının inanç seviyesi ise hastane ve OSGB çalışanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte hastane ve OSGB çalışanlarının inanç seviyesinin üniversite ve diğer seçeneğindeki kurum ve kuruluşlarda çalışanlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir (K-W H: 43.309; p: 0.00). Ölçeğin etik boyutu incelendiğinde çalıştığı kurumun istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür (K-W H: 7.433; p: 0.28). Genel olarak yardım tehlikesi ölçeği değerlendirildiğinde ise çalıştığı kurumun istatistiki olarak anlamlı bir fark yarattığı ortaya konulmuştur. Analiz sonuçlarına göre (tukeyHSD) acil sağlık hizmetleri ve hastane çalışanlarının diğer seçeneğindeki kurum ve kuruluşlarda çalışanlara göre yardım tehlikesi bilincinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (K-W H: 16.849; p: 0.01).

Tablo 3.17. Ölçeklerin Çalıştığı Kuruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Çalıştığı Kurum	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri	Fark Nedeni
Farkındalık	Acil Sağlık Hizmetleri	2,83	,76			
	AFAD	3,17	,94			
	Hastane	2,62	,85	K-W		II>III
	İtfaiye	2,38	1,03	H:	0.00	II>V
	OSGB	2,37	,79		30.404	II>VII
	Üniversite	2,70	,93			
	Diğer	2,44	,86			
İnanç	Acil Sağlık Hizmetleri	3,59	,91			I>II
	AFAD	2,73	,87			I>VI
	Hastane	3,63	,69	K-W		II<III
	İtfaiye	3,41	,98	H:	0.00	II<V
	OSGB	3,53	1,04		43.309	III>VI
	Üniversite	3,04	,93			III>VII
	Diğer	3,12	,92			V>VI V>VII
Etik	Acil Sağlık Hizmetleri	3,53	,93	K-W		
	AFAD	3,53	1,09	H:	0.28	-
	Hastane	3,68	,90		7.433	

	İtfaiye	3,13	,67		
	OSGB	3,33	,96		
	Üniversite	3,51	,97		
	Diğer	3,38	,90		
	Acil Sağlık Hizmetleri	3,32	,68		
	AFAD	3,15	,66		
Yardım Tehlikesi	Hastane	3,31	,57	K-W	I>VII
	İtfaiye	2,97	,48	H: 0.01	III>VII
	OSGB	3,08	,66	16.849	
	Üniversite	3,08	,68		
	Diğer	2,9859	,59		

Tablo 3.18. katılımcıların aile afet planına göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin ilk boyutu olan farkındalık seviyesi incelendiğinde aile afet planına sahip olmanın fark yaratan bir etken olduğu görülmüştür (K-W H: 11.451; p: 0.00). Analiz sonucunda (tukey HSD) aile afet planı olan katılımcıların farkındalık seviyesinin aile afet planı olmayan katılımcıların farkındalık seviyesinden yüksek olduğu görülmüştür. Yardım tehlikesi ölçeğinin diğer boyutu olan inanç incelendiğinde aile afet planının istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür (K-W H: 0.091; p: 0.95). Ölçeğin diğer alt boyutu olan etik seviyesi incelendiğinde aile afet planına göre fark yaratan bir etken olduğu görülmüştür (K-W H: 8.594; p: 0.01). Analiz sonucunda (tukey HSD) aile afet planına sahip olan katılımcıların etik seviyesinin aile afet planı olmayan katılımcıların etik seviyesinden yüksek olduğu görülmüştür. Son olarak ölçeğin geneli incelendiğinde, yardım tehlikesi ölçeğinde aile afet planına sahip olmanın istatistiki olarak fark yaratan bir etken olduğu görülmüştür (K-W H: 8.565; p: 0.01). Analiz sonucunda (tukey HSD) aile afet planı olan katılımcıların yardım tehlikesi bilincinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (K-W H: 8.565; p: 0.01).

Tablo 3.18. Ölçeklerin Aile Afet Planına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Aile Afet Planı	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri	Fark Nedeni
Farkındalık	Evet	2,74	,89	K-W		
	Hayır	2,48	,89	H:	0.00	I>II
	Bilmiyorum	2,55	,78	11.451		
İnanç	Evet	3,21	1,00	K-W		
	Hayır	3,22	,92	H:	0.95	-
	Bilmiyorum	3,20	,84	0.091		
Etik	Evet	3,58	,99	K-W		
	Hayır	3,36	,91	H:	0.01	I>II
	Bilmiyorum	3,46	,73	8.594		
Yardım Tehlikesi	Evet	3,18	,64	K-W		
	Hayır	3,02	,64	H:	0.01	I>II
	Bilmiyorum	3,07	,49	8.565		

3.19. katılımcıların ikamet edilen konutun durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık (M-W U Z: -1.084; p: 0.27), inanç (M-W U Z: -1.852; p: 0.06), etik (M-W U Z: -1.560; p: 0.11) boyutlarında ve yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde (M-W U Z: -0.863; p: 0.38) ikamet edilen konutun durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.19. Ölçeklerin İkamet Edilen Konutun Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	İkamet Edilen Konut	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Ev Sahibiyim	2,54	,88	M-W U	0.27
	Kiracıyım	2,64	,90	Z: -1.084	
İnanç	Ev Sahibiyim	3,15	,96	M-W U	0.06
	Kiracıyım	3,31	,92	Z: -1.852	

Etik	Ev Sahibiyim	3,50	,94	M-W U	0.11
	Kiracıyım	3,38	,93	Z: -1.560	
Yardım	Ev Sahibiyim	3,06	,64	M-W U	0.38
	Kiracıyım	3,11	,63	Z: -0.863	

Tablo 3.20. katılımcıların kullanılan araç durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık (K-W H: 3.096; p: 0.21), inanç (K-W H: 4.494; p: 0.10), etik (K-W H: 0.578; p: 0.74) boyutlarında ve yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde (K-W H: 1.237; p: 0.53) kullanılan aracın durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.20. Ölçeklerin Kullanılan Araç Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Kullanılan Araç Durumu	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Kiralık araç	2,21	,85	K-W H: 3.096	0.21
	Araç sahibiyim	2,64	,90		
	Araç sahibi değilim	2,51	,88		
İnanç	Kiralık araç	3,06	1,36	K-W H: 4.494	0.10
	Araç sahibiyim	3,15	,97		
	Araç sahibi değilim	3,33	,87		
Etik	Kiralık araç	3,15	1,27	K-W H: 0.578	0.74
	Araç sahibiyim	3,46	,95		
	Araç sahibi değilim	3,44	,89		
Yardım Tehlikesi	Kiralık araç	2,81	,91	K-W H: 1.237	0.53
	Araç sahibiyim	3,08	,65		
	Araç sahibi değilim	3,09	,59		

Tablo 3.21. katılımcıların araç kaskosu durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık (M-W U Z: -0.239; p: 0.81), inanç (M-W U Z: -0.741; p: 0.45), etik (M-W U Z: -0.123; p: 0.90) boyutlarında ve yardım

tehlikesi ölçeğinin genelinde (M-W U Z: -0.557; p: 0.57) araç kasko sahipliği durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.21. Ölçeklerin Araç Kaskosu Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Araç Kaskosu	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Evet	2,60	,88	M-W U	0.81
	Hayır	2,57	,90	Z: -0.239	
İnanç	Evet	3,18	,98	M-W U	0.45
	Hayır	3,24	,92	Z: -0.741	
Etik	Evet	3,44	,98	M-W U	0.90
	Hayır	3,46	,89	Z: -0.123	
Yardım	Evet	3,07	,65	M-W U	0.57
Tehlikesi	Hayır	3,09	,61	Z: -0.557	

Tablo 3.22. katılımcıların DASK durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık (M-W U Z: -0.430; p: 0.66), inanç (M-W U Z: -0.754; p: 0.45), etik (M-W U Z: -0.868; p: 0.38) boyutlarında ve yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde (M-W U Z: -0.344; p: 0.73) DASK durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.22. Ölçeklerin DASK Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	DASK	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Evet	2,60	,91	M-W U	0.66
	Hayır	2,55	,86	Z: -0.430	
İnanç	Evet	3,19	,98	M-W U	0.45
	Hayır	3,25	,89	Z: -0.754	
Etik	Evet	3,48	,96	M-W U	0.38
	Hayır	3,40	,90	Z: -0.868	

Yardım	Evet	3,09	,65	M-W U	0.73
Tehlikesi	Hayır	3,07	,60	Z: -0.344	

Tablo 3.23. kullanıcıların ev eşyası sigortası durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık (M-W U Z: -1.489; p: 0.13), inanç (M-W U Z: -0.175; p: 0.86), etik (M-W U Z: -0.962; p: 0.33) boyutlarında ve yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde (M-W U Z: -0.028; p: 0.97) ev eşyası sigortasına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.23. Ölçeklerin Ev Eşyası Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Ev Eşyası Sigortası	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Evet	2,71	,87	M-W U	0.13
	Hayır	2,55	,89	Z: -1.489	
İnanç	Evet	3,19	,92	M-W U	0.86
	Hayır	3,22	,95	Z: -0.175	
Etik	Evet	3,34	1,01	M-W U	0.33
	Hayır	3,47	,92	Z: -0.962	
Yardım	Evet	3,08	,68	M-W U	0.97
Tehlikesi	Hayır	3,08	,62	Z: -0.028	

Tablo 3.24. katılımcıların hırsızlık sigortası durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin ilk boyutu olan farkındalık seviyesi incelendiğinde hırsızlık sigortasının fark yaratan bir etken olduğu görülmüştür (M-W U Z: -2.253; p: 0.02). Analiz sonuçlarına göre hırsızlık sigortası olan katılımcıların farkındalık seviyesinin hırsızlık sigortası olmayan katılımcıların farkındalık seviyesinden yüksek olduğu görülmüştür. Yardım tehlikesi ölçeğinin diğer boyutları inanç (M-W U Z: -0.502; p: 0.61), etik (M-W U Z: -0.283; p: 0.77) ve yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde (M-W U Z: -0.890; p: 0.37) hırsızlık sigortasına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.24. Ölçeklerin Hırsızlık Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Hırsızlık Sigortası	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Evet	2,81	,91	M-W U	0.02
	Hayır	2,55	,88	Z: -2.253	
İnanç	Evet	3,24	1,03	M-W U	0.61
	Hayır	3,21	,93	Z: -0.502	
Etik	Evet	3,40	1,09	M-W U	0.77
	Hayır	3,46	,91	Z: -0.283	
Yardım	Evet	3,15	,74	M-W U	0.37
Tehlikesi	Hayır	3,07	,61	Z: -0.890	

Tablo 3.25. katılımcıların konut sigortası durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin ilk boyutu olan farkındalık seviyesi incelendiğinde konut sigortasının fark yaratan bir etken olmadığı görülmüştür (M-W U Z: -0.817; p: 0.41). Ölçeğin ikinci boyutu olan inanç seviyesi incelendiğinde benzer şekilde konut sigortasının fark yaratan bir etken olmadığı görülmüştür (M-W U Z: -0.321; p: 0.74). Yardım tehlikesi ölçeğinin üçüncü ve son boyutu olan etik seviyesi incelendiğinde konut sigortasının fark yaratan bir etken olduğu görülmüştür (M-W U Z: -2.647; p: 0.00). Analiz sonuçlarına göre konut sigortası kullanan katılımcıların etik seviyesinin konut sigortası kullanmayan katılımcıların etik seviyesinden yüksek olduğu görülmüştür. Son olarak yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde konut sigortasına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür (M-W U Z: -1.657; p: 0.09).

Tablo 3.25. Ölçeklerin Konut Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Konut Sigortası	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Evet	2,61	,83	M-W U	0.41
	Hayır	2,56	,94	Z: -0.817	
İnanç	Evet	3,23	,93	M-W U	0.74

	Hayır	3,20	,96	Z: -0.321	
Etik	Evet	3,57	,93	M-W U	0.00
	Hayır	3,36	,93	Z: -2.647	
Yardım	Evet	3,14	,61	M-W U	0.09
	Tehlikesi	Hayır	3,04	,65	

Tablo 3.26. katılımcıların taşıt sigortası durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin farkındalık (M-W U Z: -1.730; p: 0.08), inanç (M-W U Z: -0.819; p: 0.41), etik (M-W U Z: -0.349; p: 0.72) boyutlarında ve yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde (M-W U Z: -0.358; p: 0.72) taşıt sigortası durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.26. Ölçeklerin Taşıt Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Taşıt Sigortası	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Evet	2,64	,89	M-W U	0.08
	Hayır	2,49	,89	Z: -1.730	
İnanç	Evet	3,19	,97	M-W U	0.41
	Hayır	3,25	,90	Z: -0.819	
Etik	Evet	3,46	,95	M-W U	0.72
	Hayır	3,44	,91	Z: -0.349	
Yardım	Evet	3,10	,64	M-W U	0.72
Tehlikesi	Hayır	3,06	,62	Z: -0.358	

Tablo 3.27. katılımcıların sağlık sigortası durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulguları göstermektedir. Yardım tehlikesi ölçeğinin ilk boyutu olan farkındalık seviyesi incelendiğinde sağlık sigortasının fark yaratan bir etken olmadığı görülmüştür (M-W U Z: -1.287; p: 0.19). Ölçeğin ikinci boyutu olan inanç seviyesi incelendiğinde sağlık sigortasının fark yaratan bir etken olduğu görülmüştür (M-W U Z: -3.264; p: 0.00). Analiz sonuçlarına göre sağlık sigortası kullanan katılımcıların inanç seviyesinin sağlık sigortası kullanmayan katılımcıların inanç seviyesinden yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin diğer

boyutu etik seviyesi incelendiğinde sağlık sigortasının fark yaratan bir etken olmadığı görülmüştür (M-W U Z: -1.421; p: 0.15). Son olarak yardım tehlikesi ölçeğinin genelinde konut sigortasına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamış ve tutumların farklılaşmadığı görülmüştür (M-W U Z: -1.616; p: 0.10).

Tablo 3.27. Ölçeklerin Sağlık Sigortası Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Ölçek	Taşıttı Sigortası	Ortalama	Standart Sapma	Test	p değeri
Farkındalık	Evet	2,54	,87	M-W U	0.19
	Hayır	2,65	,92	Z: -1.287	
İnanç	Evet	3,31	,93	M-W U	0.00
	Hayır	3,03	,96	Z: -3.264	
Etik	Evet	3,49	,93	M-W U	0.15
	Hayır	3,37	,94	Z: -1.421	
Yardım	Evet	3,11	,61	M-W U	0.10
Tehlikesi	Hayır	3,02	,67	Z: -1.616	

Tablo 3.28. Katılımcıların demografik değişkenleri ile ölçekler arasındaki ilişkilerine ilişkin bulguları göstermektedir. Yaş ile aylık net gelir arasında orta düzeyli, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0.504; p<0.01). Buna göre katılımcıların yaşları arttıkça aylık net gelirlerinin arttığını söylemek mümkündür. Benzer şekilde yaş ile mesleki tecrübe arasında güçlü, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0.875; p<0.01). Yaş ile farkındalık arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür (r: 0.028; p>0.05). Yaş ile inanç arasında çok zayıf, zıt yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: -0.109; p<0.05). Yaş ile etik arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür (r: 0.058; p>0.05). Yaş ile yardım tehlikesi ölçeği arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür (r: -0.019; p>0.05).

Aylık net gelir ile mesleki tecrübe arasında orta düzeyli, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0.507; p<0.01). Buna göre katılımcıların mesleki tecrübeleri arttıkça aylık net gelirlerinin arttığını söylemek mümkündür. Aylık net gelir ile farkındalık (r: 0.14; p>0.05), inanç (r: -0.053; p>0.05), etik (r: 0.049; p>0.05) ve yardım tehlikesi ölçeği (r: -0.003; p>0.05) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür.

Mesleki tecrübe ve farkındalık arasında çok zayıf, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0.090; p<0.05). Mesleki tecrübe ile inanç (r: -0.056; p>0.05), etik (r: 0.082; p>0.05) ve yardım tehlikesi ölçeği (r: 0.058; p>0.05) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür.

Farkındalık ile inanç arasında zayıf, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0.214; p<0.01). Benzer şekilde farkındalık ile etik arasında da zayıf, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0.233; p<0.01). Farkındalık ile yardım tehlikesi ölçeği arasında ise güçlü, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r: 0.686; p<0.01).

İnanç ile etik arasında çok zayıf, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişki görülmüştür (r: 0.139; p<0.01). İnanç ile yardım tehlikesi ölçeği arasında ise güçlü, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r:0.653; p<0.01). Benzer şekilde etik ile yardım tehlikesi ölçeği arasında ise güçlü, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (r:0.654; p<0.01).

Elde edilen tüm sonuçlar değerlendirildiğinde, Araştırma Sorusu 2 (*Yardım tehlikesi algısı katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?*) için yardım tehlikesi algısının katılımcıların çalıştığı kuruma ve aile afet planına göre istatistiki olarak farklılaştığı, bunun dışındaki demografik özelliklere göre istatistiki olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3.28. Demografik değişkenler ile ölçekler arasındaki ilişkilere ilişkin bulgular

	Yaş	Aylık net gelir	Mesleki tecrübe	Farkındalık	İnanç	Etik
Yaş	1,000					
Aylık net gelir	,504**	1,000				
Mesleki tecrübe	,875**	,507**	1,000			
Farkındalık	,028	,014	,090*	1,000		
İnanç	-,109*	-,053	-,056	,214**	1,000	
Etik	,058	,049	,082	,233**	,139**	1,000
Yardım tehlikesi	-,019	-,003	,058	,686**	,653**	,654**

4. SONUÇ

Günümüzde kullanılan afet yönetimi sistemi güvenlik kültürü kapsamında değerlendirildiğinde, en önemli safhasının afet anından önce uygulanması gereken risk yönetimi safhası olduğu söylenebilir. Risk yönetimi safhasının doğru şekilde uygulanması hem afete maruz kalan afetzedeler hem de afetin ekonomik zarar vereceği kurum, kuruluş ve devletler için çok büyük önem arz etmektedir. Yardım tehlikesi kavramının burada ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Afet sonrasında mali yardım alacağını bilen kişilerin risk yönetimi safhasında yapılması gerekenleri yapmaması afet maruziyetini artacaktır. Bu araştırmada yardım tehlikesi bilincinin değerlendirilmesi için bir ölçüm aracı geliştirmiştir. Yardım tehlikesinin ölçülebilen bir kavram haline gelmesiyle yönetilmesi de söz konusu olabilecektir. Yardım tehlikesi bilincinin arttırılmasıyla hem afetzedelerin kayıpları hem de ekonomik kırılganlık azaltılabilecektir. Yardım tehlikesi ölçeğinin Türkiye’de geliştirilmesi de büyük önem arz etmektedir. Türkiye’de 1999 yılında yaşanan 17 Ağustos Gölcük depreminde ciddi hasarlar yaşanmıştır. Daha sonraki yıllarda yine depremler, fırtınalar, heyelanlar, seller, maden kazaları ve çeşitli endüstriyel kazalar meydana gelmiş ve mali olarak büyük kayıplar yaşanmıştır (Ortiz-Barrios vd., 2020). Türkiye, yılda ortalama 8 doğal ve insan kaynaklı afet meydana gelmektedir. Acil Olaylar Veritabanı verilerine göre, yaşanan bu afetler sonucunda yılda ortalama 1043 ölüm ve 2937 yaralanma meydana gelmektedir (Guha-Sapir, 2018).

Son olarak, araştırmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Mevcut çalışmada yüksek öğretim eğitimleri (ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora) boyunca; Acil Durum Yönetimi, Acil Yardım ve Kurtarma Çalışmaları, Afet ve Acil Durum Yönetimi, Afet Yönetimi, Arama ve Kurtarma Bilgisi, Halk Sağlığı, İlk Yardım, İş Güvenliği, İş Sağlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği, İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği, KBRN (Kimyasal Biyolojik Radyolojik Ve Nükleer), Temel Afet Eğitimi ve Yangından Korunma Yöntemleri vb. gibi güvenlik kültürü oluşumuna katkı sağlayabilecek derslerden en az birini almış katılımcılardan oluşan bir kitle ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemindeki gibi söz konusu konularda eğitim almış, bu alanlarda profesyonel hayatlarını sürdüren ve/veya bu alanlarda akademik çalışmalar yapan kişilerin yardım tehlikesi bilinçlerinin değerlendirilip herhangi bir ikileme düşüp düşmeyecekleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Ayrıca, güvenlik ve geçerliği sağlanan yardım tehlikesi ölçeği ile daha sonra yapılacak çalışmalarda yüksek öğrenim vb. aşamalarda herhangi bir ders şartı aranmadan sayıca daha geniş oluşturulacak bir örnekleme ulaşmak da mümkün olacaktır. Yardım tehlikesi ölçeğinin Acil Yardım ve Afet Yönetimi ile İş Sağlığı ve Güvenliği alanlarında çeşitli çalışmalarda kullanılarak güvenlik kültürü kapsamında pozitif yönlü katkı sağlanması hedeflenmektedir.

KAYNAKLAR

Alexander, D. E. (2002). *Principles of emergency planning and management*. Oxford University Press on Demand.

Altun, T. Doğal Afet Önlemlerinin Politik Ekonomisi. *International Journal of Public Finance*, 4(1), 75-98.

Andor, M. A., Osberghaus, D., & Simora, M. (2020). Natural disasters and governmental aid: Is there a charity hazard?. *Ecological Economics*, 169, 106534.

Arvan L, Nickerson D (2006) Private investment, public aid, and endogenous divergence in the evolution of urban neighborhoods. *J Real Estate Finance Econ* 32(1):83–100

Arvan L, Nickerson D (2000) Public income transfers and the market for private insurance against environmental disasters. *Risk Theory Society Annual Seminar 2000*, University of Minnesota

Bagozzi, R.P. ve Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 16(1), 74-94.

BEAVERS, A. S., LOUNSBURY, J. W., RICHARDS, J. K., HUCK, S. W. SKOLITS, G. J. & ESQUIVEL, S. L. (2013). Practical Considerations for Using Exploratory Factor Analysis in Educational Research, Practical Assessment, *Research & Evaluation*, 18(6), pp. 1-13.

Botzen WJW, Kunreuther HC, Czajkowski J, de Moel H (2019) Adoption of individual flood damage mitigation measures in New York City: an extension of Protection Motivation Theory. *Risk Anal.* <https://doi.org/10.1111/risa.13318>.

Botzen WJW, van den Bergh JCJM (2012a) Monetary valuation of insurance against flood risk under climate change. *International Economic Review* 53(3):1005–102

Botzen WJW, van den Bergh JCJM (2012b) Risk attitudes to low-probability climate change risks: WTP for flood insurance. *J Econ Behav Organ* 82(1):151–166

Browne, M. J., & Hoyt, R. E. (2000). The demand for flood insurance: empirical evidence. *Journal of risk and uncertainty*, 20(3), 291-306.

BUMKO (Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 2002). Maliye Bakanlığı Deprem Bölgesine Yapılan Harcama İstatistikleri. <http://bumko.gov.tr/WEB/tablo/deprem.htm>

Chong, X.U., Dai, F., Beijing, 2010. Wenchuan earthquake-induced landslides: an overview. *Geol. Rev.*, vol. 56, 6, pp. 860–874.

Coppola, D. P. (2006). *Introduction to international disaster management*. Elsevier.

Costello, A. B. ve Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 10(7), 1-9.

Çelik, H. E. ve Yılmaz, V. (2013). *Lisrel 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Çömlekçi, M. ve Başol, O. (2019). Sosyal Medya Haberlerine Güven ve Kullanıcı Teyit Alışkanlıkları Üzerine Bir İnceleme. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 30, 55-77.

Davlasheridze M, Miao Q (2019) Does governmental assistance affect private decisions to insure?: an empirical analysis of flood insurance purchases. *Land Econ* 95(1):124–145

De Masi, F., & Porrini, D. (2020). Cultural Heritage and natural disasters: the insurance choice of the Italian Cathedrals. *Journal of Cultural Economics*, 1-25.

De Vaus, D. A. (2002). *Surveys in social research*. Australia: Allen & Unwin.

Deryugina, T., & Kirwan, B. (2018). Does the Samaritan's dilemma matter? Evidence from US agriculture. *Economic Inquiry*, 56(2), 983-1006.

Ergünay, O. (1999). Acil Yardım Planlaması ve Afet Yönetimi, *Uzman Der Dergisi*, 6(7), 10s.

Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.

Guha-Sapir, D. (2018). Em-dat: the emergency events database. Université catholique de louvain (UCL) CRED. Brussels, Belgium.

Guo, X., Kapucu, N., 2018. Social Vulnerability Evaluation for Ankang City, China, using Fuzzy Analytic Hierarchy Process Method. *J. Homel. Secur. Emerg. Manage.* <https://doi.org/10.1515/jhsem-2016-0037>.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E (2010). *Multivariate data analysis a global perspective* (7th Ed.). USA: Pearson.

Hudson, P., & Berghäuser, L. (2022). Investigating moral hazard and property-level flood resilience measures through panel data from Germany. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 103480.

Kadioğlu, M. (2008). Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, 1.

Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.

Kelly M, Kleffner AE (2003) Optimal loss mitigation and contract design. *J Risk Insurance* 70(1):53–72

Keser, A., Öngen Bilir, B. ve Aytaç, S. (2017). Niceliksel İş Yükü Envanterinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İş-Güç Endüstri İlişkileri Dergisi*, 19(2), 55-78.

Keskitalo, E. C. H., Vulturius, G., & Scholten, P. (2014). Adaptation to climate change in the insurance sector: examples from the UK, Germany and the Netherlands. *Natural Hazards*, 71(1), 315-334.

Kline, R. B. (2013). *Exploratory and confirmatory factor analysis*. In Y. Petscher ve C. Schatsschneider, (Ed.), *Applied quantitative analysis in the social sciences* (p. 171-207). New York: Routledge.

Kousky C, Michel-Kerjan EO, Raschky PA (2018a) Does federal disaster assistance crowd out flood insurance? *J Environ Econ Manage* 87:150–164

Kousky C, Kunreuther H, Lingle B, Shabman L (2018b) The Emerging Private Residential Flood Insurance Market in the United States. Wharton Risk Management and Decision Processes Center. <https://riskcenter.wharton.upenn.edu/wp-content/uploads/2018/07/Emerging-FloodInsurance-Market-Report.Pdf>

Landry, C. E., Turner, D., & Petrolia, D. (2021). Flood insurance market penetration and expectations of disaster assistance. *Environmental and Resource Economics*, 79(2), 357-386.

Lee, D. W. (2019). Local government's disaster management capacity and disaster resilience. *Local Government Studies*, 45(6), 803-826.

MunichRe, 2018. Group Annual Report 2018. Munich, Germany.

Miglietta, P. P., Porrini, D., Fusco, G., & Capitano, F. (2020). Crowding out agricultural insurance and the subsidy system in Italy: empirical evidence of the charity hazard phenomenon. *Agricultural Finance Review*.

Ortiz-Barrios, M., Gul, M., López-Meza, P., Yucesan, M., & Navarro-Jiménez, E. (2020). Evaluation of hospital disaster preparedness by a multi-criteria decision making approach: The case of Turkish hospitals. *International journal of disaster risk reduction*, 49, 101748.

Osberghaus D (2015) The determinants of private flood mitigation measures in Germany- Evidence from a nationwide survey. *Ecol Econ* 110:36–50

Petrolia DR, Hwang J, Landry CE, Coble KH (2015) Wind insurance and mitigation in the coastal zone. *Land Econ* 91(2):272–295

Petrolia DR, Landry CE, Coble KH (2013) Risk preferences, risk perceptions, and flood insurance. *Land Econ* 89(2):227–245

Prevention, D. Mitigation [Internet]. *Public Safety Canada*. [cited 2017 Feb 8]. Erişim adresi: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/mrgncmngmnt/dsstr-prvntn-mtgtn/index-en.aspx>.

Raschky PA, Weck-Hannemann H (2007) Charity hazard - a real hazard to natural disaster insurance? *Environ Hazards* 7(4):321–329

Rice, R. G., & Spence, P. R. (2016). Thor visits Lexington: Exploration of the knowledge-sharing gap and risk management learning in social media during multiple winter storms. *Computers in Human Behavior*, 65, 612-618.

Roder, G., Hudson, P., & Tarolli, P. (2019). Flood risk perceptions and the willingness to pay for flood insurance in the Veneto region of Italy. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 37, 101172.

RoyalSociety, 2014. Resilience to extreme weather. Royal Society, London.

Singh, L., Srivastava, A., & Singh, S. (2017). Roll of corporate sector & industries in corporate social responsibility for disaster management. *Quality-Access to Success*, 18(159).

Song, Y. S., Park, M. J., Lee, J. H., Kim, B. S., & Song, Y. H. (2020). Improvement measure of integrated disaster management system considering disaster damage characteristics: focusing on the Republic of Korea. *Sustainability*, 12(1), 340.

Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ankara: Ekinoks.

Taşkın, Ç. (2008). *Pazarlama stratejilerinin oluşturulmasında marka değerinin etkisi ve bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

WB, Country Brief, Turkey, 2000, ss, 3-4.

Zhang, J.S., 2010. The study on assessment index of urban social vulnerability to earthquake disaster. *Guide Sci-tech Magaz.* 36, 12–14.

EKLER

Ek 1. Yardım Tehlikesi Tutumu Ölçeği Uygulamaya Hazır Hali

Madde	Aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi belirtiniz	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Afetlerden sonra devlet tarafından yapılan mali yardımlarının herkese değil, afet risklerine karşı önlem alanlara yapılmasını gerekli bulurum.	1	2	3	4	5
2	Afet sonrası uygulanan mali yardımların kaldırılmasının, afetlere karşı alınacak önlemleri arttıracığına inanıyorum.	1	2	3	4	5
3	Afetlerden sonra devletin mali yardımı garanti etmesini gerekli bulmam.	1	2	3	4	5
4	Afetlerden sonra yakın çevremden (aile, arkadaş vb.) mali yardım alacağıma inanmadığım için afetlere karşı önleyici tedbirler almayı gerekli bulurum.	1	2	3	4	5
5	Afetlerden sonra devletten mali yardım alacağıma inanmadığım için afetlere karşı önleyici tedbirler almayı gerekli bulurum.	1	2	3	4	5
6	Afetlerden sonra sivil toplum kuruluşlarından mali yardım alacağıma inanmadığım için afetlere karşı önleyici tedbirler almayı gerekli bulurum.	1	2	3	4	5
7	Yaşanabilecek afetlere karşı önlem almak yerine, afetlerden sonra yakın çevremden (aile, arkadaş vb.) mali yardım almayı sorumluluklarımdan kaçmak olarak değerlendiririm.	1	2	3	4	5
8	Yaşanabilecek afetlere karşı önlem almak yerine afetlerden sonra devletten mali yardım almayı sorumluluklarımdan kaçmak olarak değerlendiririm.	1	2	3	4	5
9	Yaşanabilecek afetlere karşı önlem almak yerine, afetlerden sonra sivil toplum kuruluşlarından mali yardım almayı sorumluluklarımdan kaçmak olarak değerlendiririm.	1	2	3	4	5
10	Afetlere karşı önlem almak yerine, afetlerden sonra mali yardım beklemek ahlaki bir sorundur.	1	2	3	4	5

1,2,3; Farkındalık 4,5,6; İnanç 7,8,9,10; Etik

